C. A. Ehrensvärds Skrifter

Förord till den elektroniska utgåvan

C. A. Ehrensvärds Skrifter av **Carl August Ehrensvärd** (1745-1800) är sammanbunden med **Olof Bergklints *Vittra Arbeten*** såsom N:o 6 i serien *Utmärkta och klassiska arbeten af svenska författare* 1837. Verket har digitaliserats från Harvard University i februari 2008 av Google Books och anpassats för Projekt Runeberg i september 2015 av Ralph E.

Läs om verket i **Linnströms Svenska Boklexikon**!

rUTMÄRKTA och KLASSISKA

ARBETEN

AF

Swenska Författare.

SJETTE DELEN.

BERGKLINT

STOCKHOLM, TRYCKTA HOS A. G. HELLSTEN.

1837.C. A. EHRENSVÄRDS

SKRIFTER.

RESA

TILL

ITALIEN,

1780, 1781, 1782,

Skrifven 1782 i Stralsund.

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS A. G. HELLSTEN, 1837.Fö r e t a l,

D

en na Resebcskrifning har den möjligaste korthet

oeh verkeligen vore för kort, om icke andra Jtese

beskrifningar vore for långa.J/en 7 Junii reste han på et fartyg ifrån Stockholm til Havre de Grace.

Derifrån til PARIS.

Budon tyckte han icke så fullkomlig Artist som Sergel, och Pigal hade intet sökt den stora smaken.

Hanhehagade säga, all smak i staden var fran-sysk, han ville dermed bemärka, et godt i et slags glättigt, et ondt i et slags tvärt, et godt i et slags rikt, et ondt i et slags brist, et godt i et slags eld, et ondt i et slags tort.

Fransyskt ville då säga det samma som qvickt, stympadt, obetänkt, tort, fattigt och gladt.

LYON. Der'såg han qvinfolks-hufvudbonaden liksom öfveralt i Frankrike, nemligen af mössor.

Deras ansigten liknade hvarandras i hela riket.

Fransyskans röst är stark; rösten tilltar sedermera åt söder, men i en klar ton.

Här och i norra delen af Italien brukar småfolket papper til fönsterrutor.

TURIN. Hans ögon befriades från Alpiska Bergen, de äga fägring på långt håll; men midt ibland dem röner man en känsla af förödelse. Berg äro lemningar af en sönderfallen yta på en Planet.

Man får der den uplysning at bergspetsar samla skyar och släppa löst dem på himlahvalfvet, de ärospetsar pS en stor Electricitet, man begriper således huru bergsträckor kunna förorsaka climat i climat.

Smaken i bygnaden såg han förbytt, han trodde det hör förundra alla ifrån Norden skåda så mycken arbetad marmor och den mängden af målningar.

Här finnes Cabinetter af antiqua lemningar.

Folket på landet hade ombytt sit utseende, en Svensk tror dem Svenske, enfaldigare åthäfvor än i fransyska bondhopen var dertil orsaken.

MEYLAND. En eftermiddag såg han på et skådespel sättet huru Italienare begabba Fransoser, och huru Italienare som söka härma en Fransos icke kunna härma honom. Detta tror han kommer deraf, at lynnena på nationerna äro så skilde, att icke en gång finnes någon härmnings-art dem e-mellan.

Han fant Italien likna en jernn trägård, öfver-alt lika upbrukad.

PIACENZA. På torget två koppar-bilder af Regenter, rätt bra gjorde.

PARMA. Den bekanta Magdalena af Carrege sitter här.

BOLOGNA. Här såg han Cabinetterne fulla af CnrracKer &c. &c. &c. &c. &c. &c. och sade han, til at se Cabinetter och omtycka alt eller intet omtycka alt, beviser ingen ting, det är ovist om man äger känslan af det vackra, man kan äga en känsla af sit nationela täcka, men det är intet nog.

FLORENZ. Han blef förundrad se taflormed Raphaelt styl målade innan AaphiuLROM. Antiquen har haft smak och vi ha sökt smak.

TERRACINA. Ligger vid udden af en berg-sträcka som kommer från Appeninerne och slutar sig i hafvet. Här hakom hörjas Neapolitanska landet.

Hitintils hade snörlilVet varit i bruk, men i Neapolitanska landet syntes inga snörlif.

En resande har en vacker utsigt frän Mola di Gætta, han ser öar i Medelhafvet och hakom Gap Missen ser han Vessuvius; ibland pä dessa ställen endast luften.

När man kommer utföre en hög bergsträcka ner åt de Lyckliga fälten, får man en stor utsigt: ögat älskar vidsträckt, då det vidsträckta har et anseende af lycka och då kring det vidsträckta fältet är en hög gränts. Omkring himla-bryn ser man Appeninerne och de omåttliga Bergen vid Castel å Mare, til höger synes en lång backe stryka på landet, som en dimma: Neapel ligger skymd af samma backe. Vessuvius inom detta fältet ligger på sit egna fält, och långt uti hafvet hitom horizonten ser man ön Capri.

Den som är ifrån Norden finner et stort nöje, då han får se palmen och et citron träd växa ibland åker och gårdar, då han får se kryddland stora som åkerfält, gårdar strödde som blomster, folket i rörelse som under en högtid, och jorden hära sin frukt i tre lag.

Qvinfolken härа en röd skarlakans drägt med et grönt förkläde, håret på Italienska sättet, och en fladdrande duk til hufvudbonad. Bönderne gingo med antiqua skoplagg. Han sade i Neapels land finnas många enfaldiga och otilskurnadrägter, hvil-ket man mitte finna i de länder, der folket nöjde ät sitt, ej älska det Nordiska ombytet.

Alan bör omtycka färgen pä deras q vinfolk, den var ideal eller et utsökt vackert och bemärkande en sann helsa. Man kunde intet säga, den var för röd, för hvit, för bli, for gul; alla färgor tycktes väl utförde och det starka af färgen var utspridt pä rätta ställen. Barnen voro lefvande blomster, man säg mycket barn, mycket hafvande qvinnor och et stort manfolk.

PALERMO. Ingen ting fant b an af konster, inan sade honom, här skulle finnas målningar af Polidor; han fant öfverflöd, granlåt och vacker natur.

Han besäg Prins Palagenias slott utanför staden ; man öfverenskommer vara upbygdt af en olycklig.

Han säg andra landtgärdar, dem han sade vara mönster för landtgärdar.

Landet hade lefvande stängsel af aloe ocb ficu* Indicus.

Han for öfver land til Girgenla pä enbästbär, han säg vära trägårds-örter växa vildt, han säg berg afMarienglas, klapperstenar, agater, rika däl-der, och för ögat et helt nytt byghads-sätt pä byar och små städer.

GIRGENTA. Hah reste strax til Templen. Landskapet var besynnerligt, öfveralt syntes förstörelsen af en stor stad, ändå var detta leende, gärdesgärdarne voro af pelare och architraver, stenen var ren, hade qvar sin första färg, var gul.

Jag vil intet beskrifva dessa Tempel, som ännu qvar vittnade om forntidens smak; sade jag de voro sant vackra, fick jag et krig som varade, om jagIt

nde tvärt om,- så kom jag i en villervalla toed hvad

jag tänker säga i konster.

LA VALETTA. Hufvudstaden -pä Maltha.

Ön är en platt klippa af en gul sten, som ger gult dam och gula hus. Denna beväpnade Munke-Qrden har fyra galcrer och et ruttit skep.

Inrättningarna kunna sköta en stor flotta.

Qvinfolkea äga ordentliga ansigten, ej derföre alla vackra.

Karkönet ha ärliga tycken, hruka mustacher.

SYRACUSA. Staden nu sä ful som fordom stor och beprydd. Han besäg de fä öfverlefvor som voro qvar, han säg Dionysii örar Utan för staden säg man en vacker trakt, man säg en mängd af stora växter fullkastade med blomster, häckar af sammanflätade örter, träden växa vilda, man säg floder utur förstörda vattuledningar, nedfalne delar af hus uthugne ur berg, spridda egendomar pä et upodladt fäli, en lycklig stälning pä solen, ren himmel, och Etna.

C ATT ANIA. Staden har et bedröfvcligtläge, kusten är Lava, grundvalen af den nya staden är pä toppen af ett annat Cattania.

Etna är et berg sammansatt af Vessuvier, man kan intet se hela Etna utan pä långt häll, dä visar det sig uti en bli dimma.

Han ville intet använda tre dagsresor at fara dit up.

Han reste ifrån Cattania, nt pä siön syntes röken från Etna svart, orörlig, och stigande genom två lag af moln.

TAORMINA. Sicilien bar der en annan trakt, trångare dälder mot bergstopparne, bergen gröna,n

dera« «petsar af bar sten, vid solen up- och ned' gång syntes målningen rik på färg.

MESSINA. Välbygd, rik, vacker bamn och en täck strand.

Han tog här en ny Speronara, den som blef tagen ifrån Girgenta lemnades. Skilnad pä besättning, de ifrån Girgenta voro ideala, desse voro mensklige, man har ofta i varma ctimater tilfälle fa se deras växt.

SCYLLA. Är en vattensprutning förorsakad af en rullande hafsvåg genom en grotta, halft under och halft öfver vattubrynet, liknar de sprutningar man finner kring stranden vid Syracusa. Vågen som är hög och långs slutt innehåller således mycket vatten, och med sin högd måste ha en stor kraft, när denne rullar i et sådant hvalf täpper den ingången, förandes luften framfor sig ät bottnen på Grottan, som ej slipper ut, men tar sin kraft igen och bryter genom vattenmassan. Detta sker med el skott och et vattendam som liknar rök.

Klädedrägten på Sicilien är en cfterlemning af den Spanska.

STROMBOLI. Utur detta berget kom eld. När kastningen skedde syntes eldgnistorne upstiga långsamt, hvar eldgnista är en Ljungby sten, och hvar kastning bar en större hastighet än skottet ur et gevär, detta förundrar, men afståndet från ögat gör den långsamma rörelsen.

Etna syntes lysa samma afton ända tils om morgonen, då vi ifrån Etna kunde stå uti sjön med vår Speronara inemot ao tyska miLKusten frSn Salerno är stor och vacker , stranden är säkert tio våra bergshögder, alt ifrän sjön til toppen, och ifrän Salerno til Neapel är bebodt* här ser man hus ofvan pä åkerfält, och åkerfält ofvan pä hus.

När han kom til Neapel gjordes resan til Rom, derifrån til Capraroll och Orvieto, derefter restes tilbaka til Rom, återigen til Neapel, det var den gången han såg Pestum.

Vägen ifrån Neapel til Salerno och trakten til la Cava är vacker på et stort sätt, man blir lycklig at se verlden bebodd, vid la Cava börja fälten äter brytas i berg, klipporne kastades åt skyarna, och stora vattenfall störtade under vägarna, men öfrer alt rådde en fruktbar stillhet. När man kommer öfver en bergsrygg får man Hafvet och en annan theatre.

PESTUM. Tre antiqua Tempel, några mästare i konster utropat för efterlemningar af det fula bygnads sättet, barndoms snillen utan medfödd smak, alla ifrån Norden.

CASERTA. För stort, oren smak, vackrare än fransyskt.

MONTE CASS1NO. Der finnes en cirkelrund Collisé, och et litet Tempel af stor sten. Här pä landet syntes Neapolitanska qvinnodrägten enfaldigare än förut.

Han for til Rom, derifrån til Terni. Han reste nu til Sverige. Mellan Terni och Rom tycktes marken vittna med en slags förstörelse, som kastat runda stenar af kalksten mellan fasta hällar af lafva, at eldsprutningar på dessa ställen visat sig,kanske innan jordklotets sista förändring; men han tänkte nu uti saker han intet förstod.

Det tyckes ju längre man konhner i bergstrakter, ju mera äga boningsplataerhe et inhyses tycke af lycka. Han började stiga in i Appeni-nerne.

Söder ut tyckes folket i utseendet lida cn alags nöd, ä askön t ined en bättre jord och en bättre himmel.

Orsaken til detta utseende ligger tör hända uti en slags flit bergshoar fått, och uti en slags hvila slättboerne behållit.

I sig sjelf bör den, som med lätthet far, lefva sällare än den som med möda hemtar: och då utseendet hos slättboen är uselt, är det detsamma som at utseendet ej vittnar flit, medan bergsboen får en vana at sätta et vist utseende i alt. Bergsboen tyckes öfvergå slättboen i sin natur, men skulle en lagstiftare sätta slättboen i rörelse, äfven som nöden sätter bergsboen, blir deraf en annan sak.

Fallet vid Terni är otroligt. Men grumligt vatten och smal ström.

Uti Alperne får man äfveti strömmar utföre berg, de släppa berget, rusa fritt utföre, och förhandla sit utseende; de äro rökar som slå ned.

C1VITA CA8TELANA. Man äger der efter-lemningar af de Etrusquers bygnader, dessa bestå af ofanteliga hugna stenar.

Til Spoietto är vägen stygg, den går in i tjocka Appeninerne; när man uti Italien säger en ful trakt, är den intet

Som ikring vissa städer i Svcrge, våra berg äro granit med måsa, deras äro fruktbara. Af alla trakter är ingen sä ful trakt»om ikring Rom, men blk- en vacker trakt i jemn-förelse med den ikring Åbo.

SPOLETTÖ. I staden och i nejden voro täcka hos, de tycktes likna de små hits man finner skildrade i antiqua målningar.

FOLlGNO. En tafla af Raphaét.

ANCONA. En antique port. Folket hade i atmänhet aflagt den rundskurna kappan.

Ansigtes ställningen gick nu alt mer och mer Ifrån det ordentliga. Käringar voro för ens ögon redan löjliga, saken tiltager mera norr up, och är besynnerlig.

PESSARÖ. Et Tyskt stycke på hus och gran-låter började småningom i färg och utseende».

- RIMMINI. Folk med fräknar.

CECENA. Under hus tog arcader öfverhand, deras utseende är fult, deras nytta är veklig. Alla eommoditetcr tilhöra de moderne, et fullt fyllande af sanna behof tilborde antiquen.

Det är otroligt huru en sak blir vacker då ögat röjer en sanfärdig orsak til alt.

Det är otroligt' bvad en mångfaldig sammansättning til dolda behof är ful.

Folket uti Cecena säges vara en qvarlefva af et Fransyskt folk och det muntraste uti Italien.

I atmänhet kan man intet kalla Italienaren munter, men aldeles intet trumpen, det är en jämn och stadig nation full af eld.

Qvinfolken i sina kläder gå icke mer i hufvud-färgor, de gå finrandiga, se således orena ut på långt håll.

Vid utfarten for öfver bryggan af et enda hvalf öfver en stor ström med -låga kanter, de Moderne ha en slags omåttlighet.Omåttlighet förbjuder det vackra genom et för mycket och med det samma med et för litet.

BOLOGNA. Han återsåg Raphaéls vackra tafla Cicilia. En artist som Raphaél med antique styl är Apellet.

En Artist hehöfver mycket, intet nog ha vett, intet nog ha eld, han skal som en ungdom känner kärlek, känna det ädla; utan sammanbindningen med tycket af follkomlighet är en tafla et foster uta£ handtverk, utan det skSna i det vackra är en tafla et Raphaélt mästerstycke.

När konsten skildrar en menniska, är det intet nog at den menniskan ser lefvande ut, den hör vara den vackraste menniska, och vara lefvande på det vackraste sätt.

Uti Petronii Kyrka såg han gamla taflor, altid en vällust at se, ehvar och af eho.

I Cabinetterna såg han en svärm af Guide, Guerchin &c. &c. &c. &c. &e. &c.

Raphaél älskade han altid, antingen de vora af honom sjelf eller af hans Skola, ty, sade han, der finner man tyeke af styl.

Uti Instituten såg han taflor af Tibaldi.

Ingenting röjer vår Nordiska smak mera, än det tycket man haft för Platfond, som plafonerat.

Öppen himmel i et tak, et rum utan tak, sådant är yra.

Raphaél hade smak när han uti Färnesina målade taflor i taket.

Hvad händer i en plafond som plafonerar? Figurernes förkortning.

När man valt en sådan natur, är det icke at vara utan smak.Menniskan ser tin like och hela Naturen i egen horizont, fogeln ser i plan. Insecten ser i plafond.

När man uti landet Europa är nybörjare i en sak, är intet underligt at man försöker, efter misslyckade försök hör man hälla opp.

Han säg Anatomie saker i vax. Desse hade en ohyggeligare ton, än dem han hade sett i Florenz, men, sade han, de voro intet derföre bättre gjorde.

Han säg Guides St. Pierre, sä omtalt, sä väl mälad, sä bra conserverad, och sä ful.

Vid äsyn af denna tafla blef han bestört. Hvad olycka, sade han, att det gär an at mäla väl med läg styl, och hvad är icke detta for et stort hinder i konsterna.

Qvinfolken hade en afgjord hy i hvitt och rödt, näsan uphögd, pä bondpigor antique hufvud-bonad, bättre folk med svarta sidendukar.

REGGIO. Här sägs gamla och unga qvinfolk kring landet bära til hufvudprydnad en hatt, liten som et luf, utan nytta och ntan prydnad.

PARMA. Der återsäg han de vackra taflor af Correge.

Alla barn och qvinfolk i Parma hade samma ton af physionomi och färg, som i hans taflor. Färgen är en vacker köttfärg som gär i ljusgrönt. Hvar Målare målar sit slägte.

Man blir bestört när man ser stora Theatren.

Landet liknade förtjusta ängar.

PIACEfiZA. Ännu varade samma slagstycken som i Parma ibland qvinfolken.

Man säg äfven hufvudfärgen på håren rara ljus.

Mellan Milan och Loddi börjades åter de svarta hären.Qvinfolken med sina ljusa bår gingo likafullt barhufrade och antikt.

Risåkrar, ängar, canaler, planterade träd, utgjorde på dessa trakter et tycke af diktade landskaper.

MEYLAND. Här arbetas mycket af granit.

Qvinfolken af medelståndet kläddes nu på fransyska.

Man kommer norr opp, naturen tar af. Bröstbenen synas, och på bara föttren ådror och senor. Saken är afgjord, man kan säga, farväl folk på andra sidan om Appcniner, farväl styrka och bel-sa, orsak til skönhet och smak, farväl vackra natur, Norden nalkas, välkommen oreda.

Architeeten Bramant målade; hans målning är mästerlig, ej i blomster, ej i små' änglahufvud bland skyar, men i figur och med styl.

Leonard de f'inei* stora tafla Nattvarden, är lika med en Baphaél.

Det man intet fant uti hela Italien, var en rätt bygd collonade; Omsider finner man den i Sveitzer-Skolan här i Meyland, detta är skam för Bemini.

Uti Arona är en collosale figur af hamrad koppar, arbetet af nyare tider, figuren en Prest, femtio alnar lång.

Han reste öfver såön til Isola Bella.

Montesquieu talar om Isola Bella uti Essai sur le Gout.

Mellan Brascia och Meyland hade almänheten utstående kindknotor, dem ofta man ser i Norden. Magert folk för magra, de fyllige fetlagde, hos barnen ej så vackra tycken.Naturen mister nn sin jemvigt; bos qvinnor syntes bondblygsel, hos karlarne en fjäsaktighct, men det skymtade, det var i en liten grad, mot hvad det förblef sedermera.

Här ser man små boskap.

MANTUA. Julius Romanus var en stor Artist.

VERONA. Vackra bus af Palladio. Har en stor välbevarad collisé. Folkets ögon började bli stora.

VICENZA. Vackra hus af Palladio.

1'ADUA. Målning af Giotti.

Han for på La Brenta.

Landet liknade altid en trägård.

Folket vid sjön fingo liksom et bättre skaplynne.

VENEDIG. Han såg tvänne Lejon af marmor, et Grekiskt arbete, och fyra hästar af bronze.

Tabernaklet och mosaiquerne i hvalfvet af St. Mares Kyrka af lika styl. Sjelfra Kyrkan i förskämda Grekiska smaken, ej ful.

Den förskämda Grekiska smaken kallas Göthisk i almänhet, man vet at Götherne bade ingen smak, de apade eller röfvadc. Tvänne saker som med bvaran slägtas.

Uti arabesquerne i Pompeja och Herculanum är Göthiska architcctnren målad, man ser derige-nom huru litet man har fog at kalla den Göthisk.

Palladii arbeten täcka, ej rena ifrån infall.

Qvinfolken buro hvita lakan öfver hufvudet.

De bättre hade svarta sidendukar.

När man öfverger Venedig lemnar man Italien.

Omkring gränsen röjer man en slags primitive drägt. Cypressen försvinner, och hvart steg är nu et afsked af Italien. Här kommer en ström somgör gränsen, och pä et ögnablick rikar man Tysk mat, Tyska hus, en annan röst, annan sang, andra ansigten. Han tyckte intet om at se si ofta bindlar som bemärkte tandvärk, si hetsigt färgade kinder som bemärkte lungsot, och et slags sinnes-lättja som kallades godhet.

I bergena syntes en annan primitive drägt.

Trakten i Tyskland börjas med höga fjäll, stora barrskogar, hus af timmer, stängslet af gärdsel, vatnkonsterne pumpstockar, och qvinfolks huf-vudbonaden mössor. Physiqucn i mcnniskan tyckes ocksi vara af en annan art, hufvudet på menniskan är bredt, at fylla ansigtet med liniamcnter behöfves stora ögon, quadratisk panna, liten näsa, stor mun, kort baka. At finna dessa ansigten ej bli sköna är lätt, det är troligt at de bli täcka, och de bli täcka.

Nordiska qvinnan far en färg, en ungdom, ct infall, som ställer i tycke hvad som brast i sant, friskhets glädjen blandar sig med lidandet af cli-matets tryckning, och sätter en ömhets stämpel på ansigtet, som ger Åskådaren förtjusnings villan.

Norden är hufvudstaden för det täcka, uti Södern regerar det sköna.

Natnren lär så vilja för en viss orsaks skul i climaterne.

WIEN. Der ser man vackra tycken i mängden af könet.

Cabinetterne äro aktningsvärde.

Tyskar ha mycket i sin natur åt granlåt, et intet för sann smak; de ha täckhet blandad med tungt, liksom Fransosen har sin täckhet blandad med qvickt, och vi i Sverige med tort.Uti Ungern säg man en slugga af den fordna Romerska soldate dragten. Besynnerligt finna den skuggan utom Italien.

Detta är en slags beigedags drägt, om bvar-dagarna brukas en slags busaroncr, hvilken afritad med städade fallar, med ett ord idealiserad, blir lik Dacernes drägt på Colloncrne Trajana och An-tonina.

Manfolkenha mustager, och i håret lika Italienare.

Qvinfolken gå nästan harhufrade.

Uti Österriket hära bönderna sina böxor i häng-sle och bruka pjcxor.

PRAG. På landet heta sommaren gingo qvinfolken i fårskins tröja, och hade sina hufvuden för solen insvepte i serveter.

DRESDEN. Man reser öfver trakter af Lava.

Husen blifva små, tre våningars hus likna modeller på tre våningars hus. De äro ändå större än i Stockholm.

Man kan se hvad storlek de Italienska hus äga och de i Wien.

Trakten är vacker, hvad som finnes och försvinner för ögat i Italien, gör nu en stor efeet, små strömmar, små berg.

POTSDAM och BERLIN. Ögat tror sig finna flera colonner här än i Rom, men ögat frågar öfver-alt, colonner hvad gör ni.

STRALSUND. På andra sidan om Antlam såg han redan gråstenar.n

Religionerne.

(_Jti intet land en så sann Religion som uti Europa, och uti intet land som Europa der folket äro så förderfvade på jordklotet; felet ligger då hos dem som skuta en sann Religion.

Hvar gång l’rester hemta lefnadsnöjet ur det verldsliga, blir hvad Religion det må vara illa skött. Då Presterne hemta sit lefnads nöje ur det gudomliga, händer altid bos dem et försakande af det verldsliga, och hvad Religion det må vara blir väl skutt.Om Regeringar.

I hela £uropa syntes en Regent fif ver alla Regenter, och denna Envålds - Regent var en samling af lefvande varelser, som alla hade sin lust i väldet. Sådant skulle nödvändigt hindra Lagstif-tarne at stifta, och folket ifrån ordning; Folket miste gripa til forhudna nöjen, de rena ffirsvunno: Ordningen och alt, ända til och med det VACKRA led; En märkvärdig sak i förstörelsen.Om Ordning.

Uti de Länder jag'varit i Europa sig jag ordningen likadan, och det var en naturligsak. Mästa omsorgen var at skapa straff, i brist p5 medel at sätta folket ur stind til fcl. Denne omsorgen lig i obehörigas händer. Ingen fann borgerlig ordning, ingen fann upfostran; Regenten kunde intet mer,än rätta, men intet tilskapa; alting framfördes i skepsbrott; ändamålet var ständigt icke at komma i lycka, men at komma ur nöd. Detta förstörde naturliga nöjet, och satte en stor försummelse idet bela, deraf blef kringspridt öfverflöd, krigsfolk under gevär, och satte menniskans nöjen i nyheter. Jag såg ingens omtanka kunna rä på folkhopen, skadelig metall til husgeråd, oartad föda, påskyndade arbeten, obelsa och hastverk.Om Handeln.

en Turde alt i Samhället med blotta uträkningar, och i hvilka uträkningar moraln icke var innebe-gripen. Den lade grundval for orättvisa, och väckte begär för saker utan gagn. Den gick sina egna steg utan at vara innefattad i Lagstiftningen; den gjorde hvar dag upror emot Lagstiftarn, och tog et herravälde utan namn.

Det var Handeln som öfverändakastade Preste-väldet, den omkullkastar med tiden Kungaväldet, den täl inga moraliska sammanband , all sinnes ordning ska vika om intet handeln fjättras.

C. A. Ehrentvärds Skrifter.

2Hvad ordsaken tyckes vara til den skibiad, hvilken synes mellan vårt Tidehvarf och det fordna.

l-.o Jn,omarn bade ridt en tid öfver Europa, på et annat sätt än fordom ban rådde, fordom med svärd,- nu med bok. Ocb ban bar altid v rådt öfver Europa i stort.

2:0 De Nordiska folkslagen blandade med Södern sina egna seder. Deribland var qvinfolksfri-beten det bufvudsakliga.

3:0 Compassen lärde bvar ocb en lefva på andra ställen än i sina fädernesland.

Detta äro de bufvudsakerne som stält Europa der det nu st&r, andre seder, andre tänkesätt, andre ändamål. Förut

rådde eu styrka ocb man fick i sina nöjen en ordning och en varaktighet, nerverne ha fått en stöt ocb man kan intet uthärda hvad som sker på et alfvarsamt sätt. Man bar tappat på utbytet, fordom voro olyckome af eu grof art, men nu af en hänslofull art, fordom voro lyckorne på ett starkt sätt, de äro nu på et ovist sätt.På hvad sätt Italien tyckes vara i sit läge delt ifrån Norr, oeh på hvad sätt Frankriket tyckes höra til Norden.

Det tyckes at norr om Friolska, Alpiska ock Py-reneiska bergen bor et enda folk, som sträcker sig til Morra Polen. Söder om dessa berg bar jag sett Italienska folket: En slägt, men föränderlige inom sig: Söder om Appeninerne är et annat skifte af samma folk; Söder om denna bergsträckan som slutar sig rid Terracina, återigen et annat skifte, snedt öfver Hafvet åt öster bo Grekerne.

De stora bergsträckorne tyckas löpa ihop i Alperne, desse kasta sina grenar genom Savoyen och famna om Frankriket norr om, et stycke från Calais: den andra sträckan går söder om samma land, och der Hafvet släpper börjas Pyreneerne, detta sätter Frankriket i en låda. Man kan tro at bergsryggar genom sina spetsar och långa sträckor i anseende til verlds electriciteten knnna dela land i cliraat, äfven som polcirclar dela jorden i cli-mat, det ena för den orsakens skul, det andra för en annan orsak.

Italien tyckes vara för sig sjelf. Norden och Frankriket en claS9 ihop, hvaruti Frankriket är en serskiit del.w

Om Nationernes Physitjne.

5r et godt öga synes på köttet, at physiqnen måste vara mera satt ock mogen på dem som bo Söder nt ån Norr opp. Det gifves äfren tillkänna på deras växt. Förhållandet emellan lemmarne för at ntgöra en fnllskapnad, och rörelsen i deras ställningar för at göra en expression.

Baret.

Det svarta håret är öfveralt hland de Södra folkslagen, det ljusa tilhorer Norden, i Söder krusigt, i Norden rakt.

Ögonen.

De bruna ögon äro så almänna åt södern öfvér Alper och Frioler, at man nti Italien aldrig ser de blå, uti Norden ser man i mängden hlå ögon, ibland de bruna.

Färgen.

Man ser Gennesare ech ProvensaTare hrnnare in de öfrige uti Italien. Hos qvinfolket är färgton i hullet grönt och pionrödt.

Uti Norden celadon och rosen-rödt.

Hullet.

Bondfolkets händer äro icke beklädde med et groft och skarpt hull, och fina hullet får icke fräknar på andra sidan om Appeninerne.

Tänder.

De gamla behålla tänder.

Utseendet.

Så magra och så feta finnas icke uti Italien, som i Norden.Om Pkqsianomier.

Det bör icke vara inbillning, at bvart folk äger sina egna physionomier. Den Italienska skulle jag beskrifra, om det gick an at beskrifra physiono-mier. Jag vil endast säga, at på andra sidan om Appeninerne äro ansigten teknade med en slags stadga, och uti Norden med en viss slapphet; at tala som Artist ligger i deras ansigten en bättre styl än i Norden, at tala som almänheten ha deras Ansigten en bättre art.

Skilnaden i de Nordiska ahsigtens tekning och de Södras, är at streckena i de Södras contour

Det ena Or i en mera tät ton, det andra i en ttera slapp ton.

går i denna ton

Nordiska iOm Klädedrägten ibland Folket.

Alla qvinfolk i Italien gå med npkransadt hår. Atskillige ha större eller smärre, méra stärkte eller ostärkte kläden på hufrndet. Kropps drägten tyckea vara på somliga ställen hvad man kande kalla primitive, så enfaldig i sin sammansättning, at de delar af hvilken den består icke ännu äro tiiakarne, af alla drägter tyckes det vara denna Bom bäst klär.

Jag har sett en sådan drägt på gTänsen vid Kårn then, som går sedermera til förändringar, med hvilka förändringar hnfvndbonaden åtföljer, denne tyckes visa småningom hnru et fritt kläde afstympadt, kringskurit och sedermera tilsydt med spetsar, skapar sig til den almänna Europeiska flygel-mössan.

Karlarnes drägter bland folket äro mera nyss antagne och med jemkningar, de äro i den Fransyska snitten.

Lavants tröjan och rundsknrna kappan äro likväl antiqne efterlemningar, hvilket synes på några målningar, och på drägter som vara ännu.

Karlarnes hår behålla sin natnrliga växt ifrån sin virfvel från hjessan ned åt pannan, det af-klippes strax nedanför hårgården och behålles något längre i nacken.

På samma sätt gå de med håret i Ungern.

Uti Norden behålles håret lika långt aflslipt och strukit alt bakut.

Den förderfveliga drägten snörlif brakades intet uti Neapels land.Några Bruk.

C^vinfolken och karlarne nti Italien bära ieke på ryggen, men på axeln och hufvudet.

Uti Tyskland och Frankriket bära qrinfolken på ryggen, och få en framstnpa ställning,' eller gå de lutade baklänges och bära på magen.

Detta beviser en slags ofullkomlighet nti åtbörder mot Italienskan.Tycken, och Sedvanors likhet.

1 yskan ock Fransyskan kära mässor til kufrod-bonad.

De bära på lika sätt sina bördor.

Kördonen äro likartade.

Fransosen oek Italienaren likna kraran i språket, i röstens styrka, i karets almänna farg, i sängkläder.

Fransosen ock Tysken likna kraran i ansigtets tycken.

Italienaren är olik Fransosen ock Tysken i ansigtets tycken.Olikhet och likhet i Lefnadssättet.

J\ansosen liknar Tysken, och liknar intet Italienarn. Fransosen och Tysken Sta i sällskap. Italienaren njuter dessa naturens grofva behof ensammen utan prnnk.

Alla Nationer i norr om Alperne begära qviu-nan för sina ögon. Könens sällskap med hvarau hos dessa Nationer är nödigt.

Italienarn har denna sällskaps frihet genom imitation efter Nordiska folkslag, eller af en gemensam Religion: ty alla Söderländska Nationer sätta en sträng ordning emellan könen, då de följa naturen. Detta hafra också Lagstiftare gjort när dc innebegripit könet in i Lagarne. Qvinnan är intet brottslig af sig sjelf, men karlen retar och faller sjelf i försummelse, lättsinnighet, oordning, och förlorar en viss mandom i tankesätt, han får en slags naturlig lefnad in i Staten, som intet fogar sig med öfrerenskommelsen i en Stat. Denne oordning är i Norden intet så farlig, i Södern vore den farlig. I Norden hjelper man sig fram, i Söder är man antingen stor eller förlorad.Om Nationernes sinnelag i en uprord ställning.

Italienarn är intet litt upretad at Mi arg: flan blir mördare när han blir arg.

Fransosen blir lätt arg, skal således intet mord«.

Den Nordiska biir aldrig mer än ond.

Italienarn är således intet sticken.

Fransosen är sticken.

Den Nordiska är sticken.

Italienarn har intet enviges-kampen tillagd su natur i almän lefnad.

Den är naturlig hos alla de Nordiske.

Italienarn är således kallsinnig för ohöflighet, för små sqraller, för små förtal, och för små orättvisor i seder.

Fransosen och den Nordiske ir aldeles intet kallsinnig för små orättvisor i seder.

Italienarn hämnar ingenting annat äa verkligheter, och alle Nordiske hämnas fåfänga med mera begär än verkligheter, en besynnerlig sak; och kring Östersjön när hämden företages för en verklig sak, blir den så tiltogen, at den aldrig hinner en gång komma på förslag, utan dör. Af alt detta händer den vändlighet i Nordiska Nationer, och den styrkan af dygd man sett uti ItalieuiOm Nationernes Laster, som komma af sinnelaget, och Oordning.

Italienarn när han röfrar, mördar intet.

Fransosen gör merendels bägge delarne på en B*ng.

I Norden bar man gjort så med.

1 sjelfsvåldiga lcfnaden är Italienaren hemlig. Den Nordiska skryter.Om Nationerne när de öfva Grymhet.

är Fransoser och Italienare öfva grymhet sker det rätt och slätt.

Den längre opp i Norden, när han öfvar grymhet brakar gyckelspel.

Tager rättvisan svärd hos de tvä förra Nationer sker det med gyckelspel, uti Norden ritt och slätt.Om Folkets Dygder och Oseder i satnrtianlefnad.

Italienarn bar inga öfverdrifter i sättet at lefva. Ej löjlig, ej plnmp, ej härd,! kan är alfrarsam i .böjelser, eldig i lek och stark i hämd. Superi, skryteri, slagskämperi år honom obekant.

Italienarns alfvare i böjelser, samt natnrliga lätthet at finna, se och begripa, tilsammans med en vårdslös Regering föder skälmstycken. Samma folk med upfostran och tilsyn använde sin styrka på et annat sätt.

Italienarns hnfvnd-odygder komma af en slags styrka.

Italienarns hufvud-dygder komma af en slags styrka.

De Nordiske folkslag äro behäftade med en öf-verdrift i sättet at lefva, de utöfva sin styrka med språng, detta sätt ger ingen kraft, men gör en hetsighet; häraf kommer inga storverk, men de vanliga hastverk. De supa, de skryta, de slåss, de öfva fåfängan, och äga det första smickret i sina ändamål, desemellan dväljas de i dvala, och uti en slags sinnes hvila taga de en stor hvila. Climatet gifver dem en slags nöd, en kort arbetstid och lång hvilotid, och. således bjuder dem at ha detta lynnet. Det är naturligt at de Nordiske ska äga afund i motgång, det är naturligt at de Nordiske ska äga öfverdrift i medgång.

Deras hufvud-dygd är Våld, och deras hufvnd-odygd Afund. Källan härtil är öfverdrift.Fransosen är mindre tung, således hastigare, har mera mångtanka i sin öfverdrift, således hårdare. Hans hastighet och hans mångtanka gör honom qvick, hans qvickhet och hans öfverdrift gör honom ostadig. Det är svårt at säga hvad Fransosen är.

Hans hufvnd-odygd är lättsinnighet, hans Jiuf-vud-dygd är lättsinnighet.Qjn Nationernes Art, Lynnen, Gry i

Cremen* follcet ntvisu uten, det bättre upod-lingen, men upodlingen hos de bättre behåller en art af sjelfva arten i folkslaget.

Italienarn sätter intet det sanna i classen af det fåfänga, och sätter intet fåfängan i classen af det sanna, han äter i

stillhet, och i bygnad och hofhållning gör almänhetens ögon til viljes med all den prakt et tidehvarf begär.

Italienarn hu en slags ordning.

Folket i Norden de förbyta saken, i sina naturliga behof sätta de prakt, och hvarest prakt gjorde en verkan, der sätta de hnshållning, de gå tvärt emot saken. Det kommer deraf, at deras naturliga öfverdrift och lättsinnighet bjnder dem i hvart ögnablick at påminnas om den öfverflöds lyckan de kunna ha, deraf kommer en fattigdom, som förbjuder dem hvad de borde ha.

Om man ej i Norden lockades af mat, skulle man kunna glädja hvaran med de ädla och de vuaktiga foster af nöjen. Men Norden är ej skapad för det varaktiga. Norden är skapad at förstöra, at gripa och njuta, i stället för at skapa och underhålla; den förra driften, tilbakahållen ifrån andras förderf, gör det förderfvet, at man förstör sig sjelfs en gifven drift tål inga hinder: naturen har befalt ock saken verkställes.

Fransosen är en glad Nation, full af hetsigheter; Norden är en tung Nation, full af hetsigheter; Italienarn är mogen och full af eld.Dsane läker motta Mk fir de Sikre

löka Tåli ost ocb få ofrer drift.

IUlieaara söker et sant i nataren och får et stort.

Dea Nordiske söker et start odk fir et för asjcket.

Den en* ir gjord at ajata starkt ack lange; de andre äro gjorda at njata kastigt oek o fla.

Den ena ir gjord at skapa.

De andra at förstöra.Om Upodling.

ationemas upodling, i mer eller mindre grad, ankommer på deras Prester, bvilka förbjuda eller tillåta vissa saker.

Uti hvad delar de finnas upodlade ankommer på deras Regeringssätt, hvilka behöfva eller icke behöfva vissa saker.

Hvad framsteg en Nation gör ankommer på lynnet, oeh lynnet på climatet.

Det bästa climatet i Norden är i Frankrike: der finnes också af de Nordiska det skickligaste Folket; men der bredvid finnes et annat Land, som bar sitt Folk i en mera ordning i almän lef-nad, ocb således med et liksom sämre Folk öfver-går Fransosen.

Uti alt hvad Italienarn tillåtes at tfinka, bin* ner ban längre än de Nordiske: Fria Konster, Mnsik, Gyckelspel, Ridskolan, Fäktarkonsten, Luft* springarkonsten, fSfe. 8fc. Han kan således icke lysa i et philosophiskt ocb i et politiskt Tidebvarf s alt är hos bonom andligt, ocb i bus nöjen.Mom.

Rom är ingea vacker Stad; men gifver tilkänna atora steg menniskan gjort ifrån ock til Barbarismen: den förvarar aktningsvärda qvarlefvor af nan roanon vfobladi virusen.St. Peters Kyrka.

Jjramant lofvade ställa Rotundan i luften; men oaktadt all barnslighet, var hans planritning den bästa. Den planen af Michel Angelo var också en vacker planritning; men en evighet af efterkommande skämde bort s& många förslag, och den i trehundrade år under arbete stående Kyrkan blef ful, grann, häcklad och berömd.

När man frånvarande hunnit befästa sig i den tron, at Kyrkan är et konstens mästerstycke, ocb då man träder midt framför fasaden, är det icke underligt, at man tyeker sig se det, man så ofta hört. Men då man, utan fördom för prål, Ses dess orediga grundval, collonaden ba förkropp-ning, Kyrkan likna et boningshus, dess Dom stå naken i vädret, finner man, at om bygnaden haft utseende af et Tempel; om dess Dom bade tilhört bygnaden; om ej Borggården ägt qvickhets-fund i perspectiven, men låtit ögat skönja en naturlig perspectiv; -ora Collonaden stått ren, hade denna Kyrka i alla Tidehvarf varit en vacker Kyrka, fast icke classique.

Inuti är Kyrkan som i fall en bygnad hade växt ock tiltagit i et jemt förhållande; deraf bände nödvändigt, at rummet icke blef nog stort, änskönt folket blef fös smått: om på detta sätt man bygt Kyrkan som hälften af Rom,

hade man önskat henne stor.

Kyrkan är för stor, våra behef taga^osssjelfve til scala: kroppen har eft viss rymd, vår samling är et vist antal, röstens styrka på ct vist afstand,deraf följer at rim ha vissa proportioner och kunna gifvas äfven för stora som för smä.

Ögat har en regel deri, at det har i sin as-tu menniskans behof.

Men om man ville- göra en sak besynnerlig och derjemte beh&lla det vackra utseendet, som altid sker då saken blir begriplig, bör man altid friisa någonting i hufvadsaken ifrån granskningen , och detta sker, då likheten i den delen, sjelfra saken vil härma, år bibehållen i et stort.

När en sak går ifrån sit allmänna förhållande i behofvet, gifs sedermera kvarken öga eller grins, om icke man får f&sta sig på en annan natur.

Man bör då så laga, at någon ting behålle« i formen, som kan likna någon ting stort.

Naturen har gifvit oss stora berg til et mönster för stora massor. När en sak har en viss bredd, en viss lingd, en viss böjd, följer icke deraf ea likformig proportion under tiltagandet til stort; når Natnren lägger en massa, sker det ej allenast i sammanhang med materiens egenskap, utan ock med massans mängd, och bon gör et stort berg helt annorlunda in et litet.

Ännn en sak, de Gamle, altid våra mästare, satte utom en viss bredd i hvad de gjorde högst, äfven en viss måtta i högdeh i kvad de gjorde bredt. Detta tigger äfven i naturen: et stort berg bar diametern af sin fot större än perpehdikeln af hela berget i den mon det blie högt, elker ja större bredd, ja mindre högd i samma proporttan.

En annan sak: en massa, samlad för at höjas i vädret, bör för ögat visk en angelägen sak, nem. ligen en försäkran om sin stadga. St. Peters KyrkaIr liraten på taket i tu »må oeb en stor Dom; saken borde äfven likna naturen i den delen: ju större et berg verkeligen år, desto jemnare yta tyckes det ba.

Når man antog dessa lagar, kunde man med 'et litet göra et stort, man bedrog ögat med bebag, ocb kunde icke falla i det fel at göra en stor sak liten.St. Peters Dom.

De Gamle, Tara mästare i sanning och smak, bygde Pantheons Dom infattad i sidoväggar, denna försigtigbet bemärkte något stort.

Våra Domer stå nakna i luften, visa sig lätta ock föra oss ifrån att de äro store. St. Peters Dom kan således icke ge någon naive idé om sig sjelf.Om Smaken nti Neapel.

Uar far smaken sin grundval uti et blindt tyeke, utan Lag, utan Vett. Den yrar i tanklöshet med ingen befallning ät andra Nationer. Således gör denna smak icke ondt. Tag bort deras ornamenter, stå fyrkantiga och rälstöpta bns q var, ntan fér-kroppningar. De stora arbeten hos dem se stora ut. De förbjuda tilhörigheterna at arbeta emat saken. När man med skäl försakar smaken i deras obelisquer, har man likväl icke orsak at vredgas: man ler åt en masså, några roliga barn samlat.

En lätthet skönjes i Neapolitanska lynnet: fc&rfhet, fräckhet, niskhet, plnmphet, torrhet och tyngd äro banlyst® ifrån deras climat. Folket leka i Konsterna gladt och fritt, och som de ha ingen stadga, få de grant; men de hafva aldrig förvandlat Saken i Granlåt, blott satt Granlåt på Saken. Deras smak uparbetad vore den enda i Europa som kunde bli ideal.

Deras mynt i Grekiska tiden visar oss en sanning bäraf. De ha ingenting medfödt emot smak, och den tiden med sin smak, lika som nu, ägde de derjemte lärdom i sammansättningen och hade begrep om prydnaden. Deras mynt bevisar, at de, lika med de andra Grekerne, öfvergingo Remaroe.Neapolitanska Skolan,

iiPenna Skola öfvergår den Fransyska i naturlig smak. Och Fransosen kar ingenting ofrer Neapolitanske Skolan mer än den äran, at en gång i sia lifstid härmat den Romerska. Och detta har aldrig Neapolitanska Skolan gjort.

Fransosen altid kärf, stympad och öfverdrif-ven, är ntuT stånd at hinna et oskyldigt lynne i någon Konst: han har

af nöden at stödja sig på andra och vara qvick.

Dessa Skolor jemföras efter de bägge ha en glad ton.

Det gläder ögat at se Neapolitanarens medelmåttiga taflor: altid vackra ansigten, täcka lemmar, lediga ställningar, klaT färg,.fri, men begriplig sammansättning: ingen Konst, intet band, godt och utan möda.

Om denna Skola haft tilfälle til de sanna principerna i Konsterna, och i barndomen fått med alla sina sinnen se och känna det vackra i menniskan, månne de icke fått en sann känsla af dygd, så nödig för espression; en öfvad helsa inom sig och för ögat, så nödig för tekningen och ställningarna ; en städad ordning i sinnet och smaken, så nödig för ornamenter: månne icke de hade behållit Lagarna af ordning och skönhet, och ännn varit Greker i vår tid?

Et sådant hopp kan man ha om denna Skola, änskönt Rajthaél och Jules Romanin fannits til.Om Antufua Målningarna i Portici.

^Erfarenheten visar, det cn almåuhet af Nordiske Folkslaf; ej i sin första känsla ointycker skönhet. Vår almänhet ger sin aktning it snille-mödan i en Konst — man vil se en Konst vara en Konst — och på det öfvcrdrifna i en smak: man vil se det yppiga kring det täcka.

Men de förstå icke skönheten straxt. Den Artisten, som inträder i Portici Cabinette är från Norden, och de målningar der sitta äro utkast efter ett skönt, mau ej i hast förstår.

Artister i vira tider ha cn tnng idée om skönt: vår lefnad, vår ro, och den olika npfostran vi ha inom så många Klasser af folk, förbjuder känslan om et sant; vi lefva sålunda i okunnighet om det ritt vaekra i Naturen, om det rätt sanna i ordning och om sann smak.

Det moderna ögat i Portici Cabinette söker endast efter hvad det förstår, och dessa taflor vårdslösa hvad det moderna ögat förstår. Taflorna äro gjorda åt deras egen lyckliga tid, och de uttrycka hvad det antiqua ögat förstod; det bör då icke förefalla alt för underligt, at så minga gått flata ifrån Cabincttet i Portici.

NB. Målningarnc i de upfunna Städerna äro tapeter eller väggmålningar, gjorda af de små Målare, hvars slägte ännu målar i Trosa och i Hjo: detta uphöjer Konsten i antiqua tiden.

Bronze-Cabinettct.

Ä4an finner dem, som tro at vära Handtvcrkare ärbcta lika väl, smaken undantagen. Men när man ser kärl, gångjern och skräp, mått och vigtskålar, 8tc. &c. som tjent i bättre och sämre hus, i Tempel och kyflen, lika aktsamt, väl och täckt gjorda; synes at Handtvcrkare i så liten Stad som Hcrcu-lancum böra hedrat sin lid mer, än hvad de hedra, som i et litet antal nu sitta i två stora Huf-vudstäder London och Paris.Om Fria Konstet.

IJ ti Konsterna hafva de Nationer gått skickligast, som inom sig liaft den mästa ordning i seder.

Med mästa smak hafva Konsterna gått hos de Nationer, som haft bästa climatct.

Uti Flandern och Holland gingo Konsterne långt; men utan smak.

Uti Italien åtföljde» Konster och smak på et bättre sätt.

Grekerne ha nu inga Konster, och fordom öfvergingo de alla Nationer.

Kon8terue nu för tiden öfvas af Nordiska Folkslag: man känner Konsternas nu varande värden, och man finner at Konster och smak rätta sig efter sedcr och climat.

Anmärkning.

Det Folk, hos hvilket ordningen fått herraväldet, eller det Folk, hos hvilket alla ting efter mcnsklig grad uttänkas och verkställas, det måstc bo i et godt climat, efter organerne i det lefvande der vinner en stor styrka och behåller en stor måtta.

Man har tid at tänka och njuta i et godt climat, mer än i norr, der ciimatet sätter en stor nöd i våra behof, och en stor sinneshvila, då nöden är förbi; sjelfva climatct kastar ur hvila i hast-verk, och kastar ifrån hastverk til hvila.

Nordiska Folkslagen ha sinneslättja och våld i sina känslor: detta föder en dristighet, som af-stympar don tid, hvilken fordras at mogna cn sak, eller ock, om tiden bibchSlIes, aflynar elden; man kan icke begära en sann Konst och en sann smak i Nordiska climatcr. Store Artister i Norden hafva sökt motsatsen bäraf med stor styrka och stort genic i sina arbeten; men bevisat derjemte för sig sjelfvc, med cn stor ära, sanningen af ofyanståen-de anmärkning.FRIA KONSTERS

PHILOSOPHI.

MDCCLXXXII.Om Högsta Skönheten.

Är Gud synlig som Person?

Nej.

Vore han på detta sätt synlig, hvad hände dit ?

Dä häudc, at han yore i skönhet sä öfverträf-fande värt begrep och derjemte så ledande til våra känslor, at organerne (ingo en rörelse vid dess åsyn, som förstörde mcnniskovarelsen.

Hvaraf kan man sluta detta?

Detta slutar man deraf, at dä man i almänhct erfar något stort och förträffligt, blir man betagen.

Baf man aldrig skildrat Gud?

Mäst alla upodlade Folkslag hafva skildrat honom.

Är det oss tillåtet att skildra Gud?

Det J>ör vara tillåtet at skildra honom, efter sådant förcr nytta med sig; ty efter vi hafva til-stånd at nämna honom och ge honom ct namn på vära menniskospråk, bör det äfven vara oss tillåtet at ge honom en skapnad för ögat Men är det ieke oanständigt at ge honom en skapnad?

Nej; ty den bör gifvas honom af det mäst vackra vi känna och som är det mäst färdiggjorda af all ting på vår jord; nemligen menniskoskap-naden i sin friskhet.Hvad menat med friekhetl All natur i sin fullkomliglict. Jag menar härmed icke allenast hvad Doctorer och almänhetcn i dagligt tal anse vara friskt; men jag menar hvad på deras språk de mena den vara, som i alt haren frisk constitotion, och tvärtom, en sjuk mcnniska anser jag ej allenast den, som har feber eller krämpor, nemligen et jäsande ondt; utan den, som har i skapnaden et förhinder, eller som har et skapadt ondt, och vore han stark som Hercules och bade ban et solgrand i olag, antingen med eller utan sveda, så kallade jag honom sjuk. När man talar om sanning, skall man tala et rent språk, annars finner man sig i en härfva af ord, ur hvilken man aldrig kan bli utredd.

Friskhet kallas, då et djur år fullkomligt. Sjukdom, då et djur är ofullkomligt.

livad bemärker, då yttre delen af et djur är väl tkapadt?

Det bemärker, at det inra bör vara väl skapadt. Således verkningarne ädla.

Men huru kan en mennitketkapnad injaga vårdnad får en åtkådare?

Jo, som masta delen af menniskostägtet icke är fullkomligt, så känna menniskor en stor vördnad för dem, som se fullkomliga ut.

Men blir ieke denna vördnad, man känner i ityn af en tådan bild, långt mindre, än den man borde känna vid et sådant tillfälle, då Gud är skildrsuR Nej, alt annat, som öfvergår menniskonaturen, kunde ej åstadkomma rediga känslor, af den orsak,at vSra organer icke aro städade til andra känslor« än til dera, som åtfölja vårt begrep.

Ovad ära organer?

De instrumenter, som menniskan äger till sina behofs fyllande. — Hon äger yttre och inre organer. Ovad fort tås med inre organer?

Dermed forstås de organer, menniskan har, for at vilja, minnas och urskilja: såsom en bjerna, et hjerta, &c. &c. &c. &c. &c. &c. &c. &c. &c. Oågra Folkslag hafva tillkapat Gud med betydelser af djurskapnader; de hafva då ieke gjort rätt, efter de ieke antagit menniskoskapnaden dertil, oeh menniskoskapnaden i sin fuUkomlighetT

Nej, de bafva derigenom fråntagit honom den egenskapen at vara vacker. Det iorsta, man bör upväcka för Gud hos menniskan, är Behaget.

Men hvad nytta har det med sig at skildra Gud?

Det är otvifvelaktigt, at det förer en stor nytta med sig. Man bör upväcka på alla sätt tankan på honom, och et öga fattar hastigare och på en gång mer, än et öra.

Ouru kan man uti en enda menniskoskapnad beteckna Guds egenskaper?

Man kan icke beteckna alla Guds egenskaper i en enda figur, och derjemte bibehålla et vackert utseende. Derföre bör man beteckna hvar Gudomlig egenskap för sig sjelf, serskildt i hvar sin figur. Ovad utvägar har man dertil?

Uti könen, i åldern, i styrkan; hvartil man äfven tillägger betydelser: såsom spiran, vingar, torndön, &c. &c.Vtre det iekt oanständigt at visa Gudomliga egenskaper med marken af kon?

Nej; ty det cna konet är icke bättre än det andra. Dessutom, när en sak skall visas vacker, får ingen ting derifrån vara skiljdt?

Hvad kullos at skildra Guds egenskaper?

Det kallas at personifiera Guds egenskaper-Om det Sköna.

D

Hvad är skönt ?

'et fullkomliga.

Oredan.

Förstörelsen.

Hvad är täcktT Hvad är styggt?

Huru verkar skönhet?

När ögat får se det sköna, råkar det en ordning i naturen, som sätter saken för sinnet i et outsägligt begrep; man känner och man begriper alt.

Huru verkar täckt?

När ögat får se det läcka, råkar deten vacker oreda i naturen, som leder sinnet at känna mycket och begripa ingen ting.

Huru verkar styggt?

När ögat får se styggt, råkar det en förstörelse i naturen, som ger henne i begrep, at varelser få slut, och menniskan här, som i skönhet, känner och begriper alt.

Hvad är vackert? i Et täckt närmare skönhet.

Hvad är fult?

Et täckt närmare stygghet.

Hvarifrån far man kunskap och känsla om skönhet, täckt och fult ?

Ifrån någon ting medfödt i egen natur och genom upfostrau.Huru väl aun detta förståT

Med nigon ting mcdfödt i egen natur menas det innersta i en sjelf, som altid leder menniskan, genom sit stora sammanhang, hon har med hela naturen, at framfor alt älska det fullkomliga, det sköna och det i stort färdiggjorda alting. Med upfostran menas den ständiga aktning, man måste ge p3 naturens skick, för at väna sig ga ifrän fordomar tilbaka til naturen.

Med et sådant utforskande hvad finner man ? Man finner, at naturen, lemnad sig sjelf, ir altid skön; men oroad af händelser och förfång, blir hon oartad och far et fult skaplynne.

Hvaraf kommer dessa förfång?

De komma af dc små lagar i naturen, som lägga sig i vägen för dc stora.

Hvilka exempel äro härpå ?

En myra förvillade växten af ct masteträd, et climat stannade naturens fardiggörclse, vckliga lef-naden förtog skönhet, brist pä lycka gjorde spe-löjet och låga åtbäfvan.

Alt detta kallar jag naturens små lagar, som lagt sig i vägen för de stora.

Efter alting i naturen, lemnadt sig sjelfl, ir skönt, hvarföre är en spindel ieke skön?

Den är skön i sit slag; men den förefaller oss ful, derföre, at när man tycks begripa deh, så finna vi blott skadan, den kan göra.

Monniskan finner då ingen ting annat skönt, än det som i första känslan lofvar et godt?

Nej.Hvad äger et ting, tom lofoar et gedt, en ngttmt

Behag.

En menniska kan tåledet ieke kalla alla ting tköna, ehuru de i naturen vore skSnai

Nej, hon 3r icle fodd at begripa alla ting. Och det är icle i alla ting, hon finner et behag; ty behag lommer af begär. '

Månne et Grekiskt ansigtt på en qvinna tkutte förtjusa en Nordisk inbgggarel Det Grekiska ansigtets räta drag, dess alfvar-samma tyde, dess fullmogna färg och svarta ögon skulle knapt behaga en Nordisk inbyggare; det utvisade en viss magt och satte den Nordiska i tvif-vclsmäl on) sin egen, i stället för atansigten, som likna omogna och nyss utspruckna blomster förtjusa i högre matt, upväcka et häftigare begär och äga et mer behag. Det Grekiska ansigtet hade ej gäfvan at verka känsla pä et häftigt, men pä et kraftigt sätt, och ibland de Nordiske inbyggare, som ha en viss hetsighet, medförde detta ansigte en vördnad och ingen nytta: det blef obehagligt pä et visst sätt.

Är mennitkan ieke tkapt at altid föredraga de stora sanningar i naturen, utan blott böjat til de af steg, tom åro henne mett och håfligatt tjenlige? Mcnniskan bär altid vördnad för det fullkomliga; men är altid mäst intagen af hvad hennes natur säger för henne vara lättast. Mennislan bar inga andra rättesnören, än sina behof. Och som det vore henne af et stort behof at vara fullkomlig, är ingen, som icke syftar dit; men meuniskan*»

måste stanna inom en gränr: der har varit små lagar, som lagt sig i vägen för de stora. Dock likväl ligger ea hemlig känsla för fullkomlighet i hvar menniska.

livad är skönt för menniskan?

Alt, hvad som i Naturens Alster är oss närmast nyttigt, och af Mcnniskoverk alt, hvad som är gjordt rätt pa saken, ländande til fyllnad för de rena behofven i menniskans friska natur.

Och tvärtom, tingens skönheter fly mer och mer, som dc blifva sammansatte och menniskans Vcna natur onyttige, i det samma dc blifva hennes Oartadc natur tjenlige.

flvilka äro dessa naturens alster oek menniskoverk?

Det som är oss närmast nyttigt i naturens alster, det är Menniskan och Trädet. Och af men-niskoverk är en slöja vackrare än styfkjorteln och den skurna råcken. Et naturligt bår vackrare än hårlocken med hårnål. En vagn, der man ser nakna inkråmet af remmar, jcrnböglar och träverk, Sr ej sä vacker som en gammal Romersk vagn. Et Tempel och en lada äro. vackrare än mazard-tak och kyrktoru. En ingångsport med trappa, styltor och et skjul är vackrare än fen vagasport, Scc. &c. &c. Men, af naturens alster, efter menniskan for men-niskan år vackrast, så kör alt, kvad menniskan mast liknar, i graden demäst vara vackrast?

Ja, lejonet är vackrast i graden derpå.

Men är ieke markattan menniskan närmare oek likare, ock således vackrare än et lejon?

Nej, markattan är icke lika och icke nära menniskan, som lcjo.net och hästen.Huru thall ma* detta fertthf

När man ser naturen, kör man sc alt Men* Diskan ärri an mcchanisk tikket med markattan;

men ingen sä stor likhet pä lifsverkningens sida. Menniskan har de höga lifsverkningarna i naturen; af dem har lejonet äfven en del, markattan har af dem ingen del, och hpn har alla menniskans fel. Markattan är en förstörelse af menniskan, och menniskan ser sig der i et förncdrings-tilstånd. Lejonet och hästen ha de höga lif&vcrkningarna. Och som de inre organernes mognad förnämligast utgöra djurets varelse, sä verkar sädant pä vära känslor: man finnfr mer, än hvad ögat finner, ocb, af alla ting, är det ögat, söm ser minst. DeWutom är lejonet menniskan ISngt nyttigare i naturen än markattan. Och, af djur i naturens stora sammanhang, det måst nyttiga af alla djur, i sin* lefvan-dc verkningar, deraf at det rensade jordklotet ifrån ct öfverflöd i djurriket, som i et naturligt tilstånd hade legat menniskan i vägen:

Hvad är det höga i lifyets verkningar?

Verkningarne af en fullmognad organisation, eller af den organisation för hvilken i sit danande ingen ting legat i vägen, som är frisk och sund sä i proportioner som i sak. Till hvilket derjemte kommer, at denna organisation skall til fullkom-lighct äfven ha naturens gåfva af styrkan.

Dt andra djuren, i hvad grad förefalla dt menniskan at vara fköna?

Mästadelen af alla de andra djuren . hafva de läga delarna af lifvets verkningar sig förhebällnc;således är det ho» dem deras färg, som fort joser oss enkannerligen.

Hwmntli hesthr trädets skonhet?

I det, at man ser en så stor sak. vara sä lätt, och dess behag ligger uti den nytta det viser med sin skugga.

Men utaf naturene alster, hvad sak färtjuser oss aldramäst?

Det är blomstren.

Hvoraf kommer det?

Deraf, at färgens klarhet gifrer oss första käntlingen af friskhetens lycksalighet.

Kunna alla komma till läran om vackert?

Nej, naenniskan är ieke altid sä fullkomligt väl skapt, dessutom är svårt ifrån antagna bruk och barna-intryck återkomma til sanningen. Men-niskans almänna syslotid förhindrar äfvenså, at hon til denna lära skulle behöfva nya climatcr, tid, och en menniska.

Men om en sak är väl gjord, kan hvem som vill se det?

I den mån man sjclf är väl gjord och sjelf är väl upfostrnd.

Hvad vill det säga at vara väl gjord?

Det vill säga, hvad jag sagt forut, at til sina yttre och inre organer vara väl skapad, at ingenting legat i vägen.

Upfostran! hvad är up fostr a?

At npfostra är at städa för en ungdom alla saker så i ordning, at den finner hufyudlagarna af de i dager stälda saker.Härtil läggcs ufoingen i dclarnc, för at genom ▼ana fästa det man fattat genom begrep.

Hvad händer, då man är iUa skapsul och filt en god npfostr an?

Deraf bänder, at man i sina alster sätter det lagbundna, men ej lif i saken.

Hvad händer tvärtom, när man är väl skapad och ieke fått en god upfostran ?

Deraf händer, at man sammansätter sina saker med flärd.

Hvad är flärden af en sakt

Flärden är saken dit it, et stort sken af sa-ken, det är icke si klart som färgen, men det är mera lysande, än all möjlig färg och all möjlig aak. Det är icke hvad man kallar sakens skapnad; men det är en mångdubbel skapnad af saken. Det har et lif; men det har icke mer. Det är hvad en dimma visar pi lingt håll från en sak. Den visar alt och intet nog, den visar mer och icke alt. I det stället, at ytan sjelf är saken, och när den synes, gör ögat slutsatsen; dimman är borta, känslan är tilfreds, begrepet fyldt, och man ser et sant.

Som icke menniskan kan gira alt, när hon verkställer något, hvad är det angelägna af en sakt

I synliga ting skapnaden eller teckningen, i sinliga saker sammanhanget eller tankan af saken.

Hvilket är det mäst angelägna i en sak?

I synliga ting färgen, i sinliga saker orden.

Hvarfire sättes i almänhet tå mgeket värdo på färg oeh på ordt

Der före at färgen och orden äro de första, som tagas emot af känslorna, och ge således första nöjet.Hvarfére skiter du éu färgen «i vara den minst angelägna deten?

Derföre, at den är bedräglig och kan bedra. Lika sä är det med ord.

Är icke skepnaden lika så bedräglig?

Pä den ser man värdet af et ting, och af lan* kan finner man värdet af saken. Dcssc äro icke bedräglige.

En ful menniskn, med blomstemas färg, är den ieke skönare, än den väl skapta med mindre färg?

Nej.

Ilvad slutar man käraf?

At skapnaden är angelägnare, än färgen, fät gt göra en sak til vacker.

Vtaf menntskoverk, hvarföre åro de ting, rätt på saken gjorda til kernes nytta, i friskt tilstand vackrare, ån de, som med granlåter göras til hennes be-gvämligketer i hennes förfallna tilstand?

Derföre, at de sista sakerna äga sin grundval i menniskans fläfd.

livad är flärden i menniskan?

Det är verkan af hennes sjukdom i de inre organerne.

Huru vill man förstå och bevisa detta?

Naturen har så skapat alting, at det i eget bc-ständ, underhållet af få behof, äger sin lycka, när et ting börjar gå öfver denna gräns, ger det sig i en villervalla, som gör at dess blotta varelse på detta sätt ej mer medddar samma' sällhet; man far då vidare fort, i stället at man borde vända til-baka: man arbetar sig längre fram, man vill skapa en sisllbet, efter man gått förbi en sällbet; ma timoste i sitt 'arbete ändotk fbrblifva inom naturen, och hian fördublar miin$dnn af Aot man njuter,, i hopp at ersätta brist pä nöjet af det som njuter.

Öfrerfloden öfverhopa livad som förlorade styo-kan til et begär, pbysiken utslites, och inbillningen upretar mer än behofret gjorde förut; de inre organerne sysselsättas pä sistone med ledsnad och uptäckter, uträkningar ne

tiltaga och känslorna gä förlorade, alt försvagas uti de inre organerne och mun yrar,, sedan man förlorat styrka och sanning: kännandes sjelf omsider ofullkomliga tillfredsställelser, söker man inbilla de friska, ät man uphitlat nöjen i et slags högre grader, och, detta är Härden , som gör den smak pch det lcfnadssätt, som försätter alla mcnniskovcrk ur det vackra tilståndet och lägger dem i sammansätlningsclasscn.

Huru tjena sådana, Folkflag, sean öro sjuklige i sina inre organer eller som htlådas mod färden, t\l afleekningsmönster i sinnesverkningar for Målare(och Poeter?

Desse Folkslag tjena icke for Mälare och Poeter, <leras ex pressioner kunna iqtet antagas i expresaio-ner af de tigurcr, som sammansätta en historie-tatla; äfven sä litet, som deras kroppar tjena dertil. rtf kvad orsak?

Derförc at tlärd icke fär synas i de figurer, som sammansätta historiska händelser.

Jag har frågat hvad flärd of en sak vore, hvad flärd i menniskan vari nu frågas, hvad menas med flärd i expression ?

Flärd i expression är falaka uttryck, som antingen ersätta sin brist genom et onödigt bobageller genom en viss öfverdrift När rena naturen verkar, verkar den på et enkelt sätt. Et lagom och en måtta utgör et sant behag.

Huru ske verkningsurne i folk med sjuka iure organer ?

De löpa öfver en gräns af måtta; antingen ligga de under, då heta de låga verkningar, eller gå de öfver, då heta de öfverdrifna.

livad kallas måttsm i sinnesverkningeme?

Den kallas det ädla.

Är det ieke tillåtet i historiska tafler at skildra de kögmodiga?

Nej; men de höga.

De spotska?

Nej; men de oförfärade.

De arga ?

Nej; dc vreda.

Af hvad orsak?

Af samma orsak som, på physikens vägnar, man i en historisk tafia icke kan måla en fet, en dvärg, eller en lytt.

Hvad var det angelägna i de synliga Ungen? Tekningen, eller tingens skapnad.

Hvad är det emgelägna i åtkäjvan och sinnesrörelsen?

Det ädla i sinnesrörelsen.

Af dessa två ting Teckning och det Ädla i sinnesrörelsen, hvilket är det angelägnaste?

Det ädla i sinnesrörelsen.

Hvaraf kommer det?

Det kommer deraf, at som menniskans angelägnaste delar bestå i hennes inre organer, så ger hon också sin mästa aktning på deras verkningar. Hvad följer häraf?

Häraf följer at menniskan ger aldramäst sin akt-.ning på smak i Konster och på dygden i lcfnaden.Om Fria Konsterna.

Hvilka äro de Fria Konster?

De äro Byggnaden, Mätningen och Bildthuggcrict. Ingen, mer?

Poesien.

Hvarföre nämnde du ieke Poisien straxt?

Derföre, at som icke dervid fordras bandt-verket, är det sä skildt ifrän de andra Konsterna, at det räknas blott som en skicklighet.

Hvad är Poitens gSromålt

At med ord mäta bvad Målarn målar med pensel.

Kan Polten måla Historietaflor?

Ja, Theatcrstyckcn och Hjeltedikter.

Hvarfore skrifves med rimslat?

Derföre, at ju mer et Folkslag faller til tankspriddhet, ju mer behöfves besynnerligheter at fästa tankarna yid ämnet.

Hvad behSfver Målare göra til et sådant ändamåls vinnande?

Målaren skall göra tvärtom: han bör afkläda all främmande sak och spara undan alla de förvillelser, som åstadkommas af lysande färg, onödiga återsken och bullrande tilbehör; han skall laga at alt hvilar utom ämnet.

Hvad kunde man säga at rimsluten äro?

De äro glas och ram för hvar tanka.

Då äro de en slags städning?

Ja.De äro saledes ieke någr» bnllrtmde tilbehør?

Jo, för en tafla for ögat vore detta en oreda; men i Poesien, der känslorna röras efter hvaran, är detta en stor trjelpreda för en åhörare.

Hvad likheter äga dessa tvänne saker firöfrigt med hvaran ?

Poeten talar för örat, Stalarn för ögat, bägge för känslorna. När bägge kunna sina språk, den ena sit modersmål, och den andra anatomien af monniskokroppen: den ena har tungan och rösten at uttala ait modersmål,, och den andra vana i sin hand; den ena en vacker röst, don andra en vacker pensel, så äro dc ännu ingen ting, och dem äter* står ännu Konsten.

Hvad ligger for en Konst i de Fria Konster?

Konsten at välja det vackra.

Vttgd detta i äro ieke alla sanningar vackra. Ar icke för Architeelen ali, kvadsom i byggnaden grundar sig på Mathematique och Mcchanique, del vackra, och alt, hvad som ligger i Målning och Bildhuggeri, for Målare och Bildhuggare af Naturens delar, det vackra, och for Poeten alla tankar och alla känslor vackra?

Nej, Mathematique och Mechanique äro endast utdrag af naturens stora lagar, hvilka stora lagar äro sammansatta i naturens verkningar med andra oss okända sanningar, som, då desse i sin sammanblandning verka i naturen, utan binder altid åstadkomma skönhet; men åtskilde kunna ingen ting fullkomligt uträtta i menniskohand. Et'hus är icke naturens faster; et- hus- är et menniskoverk, oeh är man nödsakad, ined serskild kännedom om lagarna af det vackra, så göra, at huset blir vackert.Sten i anseendt Hl åfåbtihg otk BiUkuggeri, hvar-

fore får man ieke anse fSr vacker, naturen som kon är'!

Man finner, at naturen, lemnad sig sjelf, är Altid vacker; men oroad af händelser och förfång, blir hon oartad och far et fult skaplynne, sådant hindrar en Konstnär at antaga för giltig naturen som den är: I allmänhet en elak upfostran, oartad lnft at Icfva uti, oöfvadc kroppar, vrång Llädcdrägt, illa burna foster, tvunget och ostädadt sinnelag, sjelfsvåldiga utbrott, förskämmer teck-niigen, färgen, hclsan, åtbörderna och ögnakaslcn; man måste

således leta och sammanfoga, for at til-städa et vackert, som då sällan syns. Samma lag, som tjenar häruti för Målarn tjenar för Poeten.

Hvad följer af alt detta?

Häraf följer, at en Architcct skall mera kunna än Byggnadskonsten, och at en Målare och Bildhuggare skall kunna mer, än konsten at härma. ilvad skall han kunna?

Välja.

Hvad fordras för at välja väl?

Smak.

Hvad är smak?

Smak är känslan af naturens aldrahcmligaste Sanningar.

Huru många slag af smak finnas?

Tvännc.

IIvilka äro dt?

Den stora och den lilla.

Hvilken har den stora smaken?

Den, som väljer den fullkomliga och den friska naturen.n

JMh» tuar dem. Uttm tmaheml

Den, som Täljer det hvardags-vackra, det medelmåttiga.

Ar ingenting vidare härvid mt amtmärkaT

Jo, at i bägge dessa t Ta val Lan man Tara ntan smak, och i dessa bägge td val kan man ha smak Hvoraf hammer det?

Deraf at man i bägge dessa delar af smak har antingen sett eller icke sett det nog hemliga ock det nog fina af sanningarna.

Hvilka exempel ärm härpmt

Italienska Skolan har ofta målat den ston smaken ntan smak, Raphael målte med mer smak än alla de andra; men ägde den icko ändå på et rätt sätt.

Fransosen har en tvangen smak i en stor, och mycken och öfverdrifren smak i den lilla. Flamän-darn har en plump smak i den stora, och Holländarn har naive smak i den plnmpa.

Hvad är naivitet, etter det innerliga ?

Det är just det, som sätter smak i friska naturens afskildrande och låghet i den sjuka: naiviteten är känslan af det man gör — uti den är största värdet, när man målar det friska, och uti den ligger minsta värdet, när man målar det sjuka. Hvad skall man då taga i akt, när et mindre slert

skall målas, eller när el fult måste målas?

Man skall i den fula saken visa alt det vackra, i det man förvandlar det fula i det starka.

Om man med et ord skulle vilja säga hvad konstsmaken är?

Då säger man, den är at välja det vackraste af sak och ur sak.Ken en sak vara med smak oeh vara naive?

Ja.

Kan det finnas naivitet i stor smak?

Ja.

I liten smak?

Ja.

Kan en sak vara naive utem smak?

Ja.

Kem smak gifvas utan naivitet?

da.

Stor smak utan naivitet?

Ja.

Hurudan är stor smak utan naivitet?

Den är lik de låga, som söka at vara ädla.

Italienska Skolan, hurudan är den?

Den har stor smak utan naivitet i alt; det felas honom na'ivitet i det vackra; den har i det vackra cn slags brist, men på et stort sätt och ibland et slags öfverflöd på et lågt sätt, men altid på et stort sätt.

Var ieke Kaphaél ädel?

Den ädlaste; men med cn liten öfrerdrift, icke i starkt, men i et för godt.

Hvad är for el ondt i et för godt?

Uti ct för godt ligger et slags älskansvärd svaghet, så at, om denna svaghet vore borta, visades en säkrare godhet: det kom då närmare och det blef det ädla.

Hvad är det ädla?

Det är måttan i al ting.

C. A. Ehrensvärds Skrifter.Naivitet, star smak, litm smak, ligt, plumpt, 9jc. ffe. med hvad konstord åtskiljas dessal

Med det ordet styl. Detta ord bemärker det sätt, hvarmed konstnären har känt, af kaoslo-sältet härstammar styl.

Hvilka åro stylmrne?

Den Ideala oeh den låga.

Hvad år den låga stylen?

Den stylen, som på minsta nätt har cn känsla af sjukdom, eller af någon ting öfyer eller under måttan; det är den, som pi minsta sätt har en öfverdrift, antingen i en visad styrka eller i et visadt behag.

Vti den styl, tom strider em tt et tant lag om, emti et ädelt, emot et friskt, hvilka Målart hafva målet i denna styl?

Alla ifrån Giotti och Cimabue, på i3oo-talet: inbegripet Raphael, til nu varande tid.

Hvad år imul stylt

Det är naiva härmningen af så väl de friska yttre organerne, som de inre friska organernas Verkpingar.

Hvilka hafva arbetat uti den ideala styltn?

Antiqucn.

Ar det iekt en firdom at hålla Antiqucn i företräde fir de nyare arbeten?

Hej, Antiquen har företrädet, af orsak, at vore det blott cn Grekisk Krukomakares kladd, är altid der for ögat

synbart det angelägna af saken, såsom teckningen af et fuiltskapadt, sammansättningen til et ändamål i stort, som ock dc expri-merade lifsverkuingaruc, hvilka altid uttryckas der,inom classen af det alfvartaanttä, eller det ädla, eller det friska.

Ideala stylen är tåledet den, tom ieke har prunk eller låghet i ttort, och ieke låghet eller prunk i ernått, som vitar naturen, der hon skall vara veh icke der hon är. Som i expressioner visar mognad och återhåll, som har det innerliga af al ting och

som ger en alfvartam och en ältkantvärd känsla for notaren?

Ja.

Hvad är skicklighet'!

At göra det väl, det man antingen utläukt väl eller uttänkt illa —eller göra det väl, som man uttänkt med goda eller elaka känslor.

De nyare arbeten, iro de lilm tå skickligt gjorda tøm Antignens'!

Ja.

Hvad har håndt deraf!

Häraf har händt den trätan, som länge varat, ännu varar och varar nödvändigtvis i alla tider hos de Nordiska Folkslag.

Ncmligen: hvilket har företrädet, Antiquen eller det Moderna?Om Byggnad.

Hved år tu byggnad?

Det är et tak eller et ikjul på styltor, med eller utan väggar.

På kamd sått åger en byggnad et sammmmkmng med lagarna af det ambra?

Om, efter menniskans sanna behof i et friskt tilstand, man fullkomligt verkställde en byggnad efter trädets fasthetslagar tillika, så skulle det vackra, i allmänna utseendet, skapa sig sjclf, men fordrade derjemte en slags städning i smådelarna, för at visa ögat en färdiggörelse.

O varfore kander detta endast då huset byggdes åt en fuUbemtig menniska?

Derfore, at eljest förstörde en veklig tnen-niskas högfärds och beqvämlighets behof, med sina inrättningar, möjligheten at göra en vacker sak.

Ar det ingen ting annat, som förstör möjligheten at få en vaeker sak?

Jo, vekligbeten hos menniskan försätter hennes inre organer i et svagt tilstånd, då kvarken kännes eller dömmes rätt.

Ar det ingenting annat, som förstör möjligheten at få en vaeker sak?

Climatet hindrar det vackra i et byggnadssätt, dels igenom tilgångsbrist på et håndterligt och varaktigt verke, dels genom dc mått och steg, man måste taga i byggnadssättet, at förhindra en tidig förstörelse, dels igenom brist på krafter at arbeta hälleberg.Hvarpa grandar tig det skina i en byggnad ?

På trädets egenskap.

Icke på stenens egenskap, sem är varaktigare?

Nej.

Icke på metallernas egenskap, sem äre starkare?

Nej.

Trädets egenskap, hvad är den?

Raka linien, fyrkanten och stockens cirkcl-rundning till collon.

Hvad är stenens egenskap?

Med den härmar man trädet och den uthärdar tiden.

Hvad år metallernes egenskap?

Deras egenskap i skapnad är ingen; man smälter, smider och skapar dem efter godtycko. I det stället at et hus får af trädets natur en gifven naturlig skapnad, och hade man aldrig annat haft at bygga utaf än metaller, hade den naturliga skap-naden af et hus varit okänd.

Ligger någon natur i den skapnaden, som et trädhus åstadkommer?

Ja.

Hvar af kommer det?

Det kommer deraf, at menniskans instinet, hennes behof, och de saker, naturen ger, at dem upfylla, ligga i en kedja; och trädet är til et hus första verket.

Hvarfire är trädet det första eller det närmaste i naturen at, som verke til et hus, upfylla menniskans behof?

Dcrfore at af alt verke til hus, är detta det bcqvämligastc at arbeta, och et hus af träd är det hclsosammastc för en menniska.Mvar Ifrån härstamma hvsdf?

Ifrån jordkulor och dera« iogångar; ty när man gräfver sig horizontelt in i jorden, faller sänd och jord ned och tilskapar et hvalf.

Hvad är det då for naturliga saker-, som ge lag åt byggnadslagar?

Träd- och jord-arbete.

Stenen gifver då inga lagar i byggnaden?

Nej, stenen är ingenting annat, än det, hvar-til jag honom tilskapar, och i stenen härmar jag trädet.

Hvilket är rätta oek naturliga sättet at bygga väl för ögat oeh nyttan?

At härma trädet ofvan på jorden, och bygga hvalf i källarn.

Kan man gå ifrån dessa Isy ar oeh behålla skönhet?

Nej, män tappar i det sköna och faller i leksaker: häri kan finnas et vackert, et täckt, el fult och et styggt.

Hvad är styggt i hus?

Alla de hus, som bära höga tak, efter liksom ögat blir förledt at tro en del af huset undergalt förstörelse, at det blifvit i hastighet rältadt med et stort tak, som innehåller den förlorade våningen. Hvad är fult i hus?

Alla de hus, som byggas med utsprång och i hvitkas faoadcr män sakt den så källade rörelsen. Hvad är täckt i hus?

Alla de hus äro täcka, som i en viss oreda de ha, hjelpa sig för ögat derifrån* i det at de ha en lagom storlek och derigenom förminska sina fel.liv md är det vackra t byggnader ?

De byggnader kunna anses vackra, som visa en viss storlek; som, eburu sammansatta på ct oordentligt vis, likväl, med et slags bedrägeri i täckt, skadat sig ögats ursägt med et nöje.

Säg et exempel på detta senare fall?

Pantheon i Rom är en stor härmning af en jordkula. Har en kupig ihålighet, et enda hål pä det högsta af hvalfvct och är inuti en fullkomlig likhet af en sann sak. Men utanpå är det en samling af jordarbete förblandadt med träverke.

Förhållandet af dessa samlingsfel är i en mästerlig måtta, man godkänner massan, och man ser denna samling heldrc med nöje, än man skärskådar saken.

Sådana Kupor, som Pantheon är, blifva icke de vackra, när de ställas på tom?

Detta äro de Domer, man nu för tiden brukar; til ännu större orimlighet, äro de nakna och ej i mur inneslutna: de likna til sin skapnad en lätt sak och ge ögat en osäkerhet, när det får skåda dem så stora och så högt upp — Pantheon är väl uttänkt; den liksom är infattad i sidoväggar, ej högt i luften, och ger således en säkerhet och det nöjet at vid en så stor sak vara säker.

Man finner ofta byggnader öfver jord med hvalfbågar, och de mästa byggnader i Europa äro blandade med beprydda bvalf.

Hvarfore vissa Folkslag omtycka hvalf, ligger deri, at hvalf se farliga ut; det är en viss stor massa, som hänger i luften, och til at röra vissa Folkslag behöfs cn viss stor massa.Hi) Hk*» af de Frim Jbmster htgår mist dtm samme och dem alfuarsnmmm tmaktm?

Byggnaden, efter den står stilla och har ingen

rOrelsc.Om Målning.

ttvad ir målning?

E3

n prydnad eller et ornament.

Hum vill man fårstå oek bevisa detta?

En taflas natur kommer ifrån byggnaden. Kommer ifrän en vägg, när en vägg fätt sin golflist, sin taklist, sina hörnlister, stär en fyrkantig tomhet qvar, hvilken begär prydnad.

Hvad ir prydnad?

Det är ordning för ögat.

sif hvad ting kan man sammansätta en ordning for ågat?

Af alla ting; man kan af bara prickar städa til en ordning för ögat.

Kan man icke bruka mensiiskofiguren til samman-siltniug af denna prydnad?

Sä mycket mer, som den friska menniskan är i och för sig sjelf den vackraste prydnad i naturen, då bon tillika bar de ätbörder, som naturligtvis falla sig bos en sådan menniska.

En sådan tafla hvad utvisar den?

Den utvisar et ämne, en händelse, och kallas historie t a (la.

Kan en tafla, som skildrar et dygdigt styekc, derjemte af sig -sjelf bli en prydnad?

Ticj, en tafla måste icke allenast äga en sammansättning för sitt ämnes utförande, ulan ock äga en sammansättning, städad efter sitt ställe och sin omkrets.Den skall äga eh ordning fly ögat, äfvea som et slädningssätt lämpat för ämnet, det utforcr.

Hvad menas vidare med detta?

Som pä Theatern det icke är nog at föreställa et dygdigt stycke, så bör man föreställa det pi et visst sätt för ögat, för örät och från det atäik man ser saken? ty om Acieurerne giugo fram och tålbaka, om de talte med en allmän röst, om de gingc vända ifrån folket, om, då de hviskade, df verkeligcn hviskade, skulle skådespelet göra ingeo verkan; det är i föreställningen mycket hvari mas icke får följa naturen: denna skall följas i et stort och ifrångås på et stort sätt På detta. sätt är äfven uti en tafla; utom aktsamheten i ämnet, måste jag så laga i sammansättningen, at det utgör et vackert mönster, och små naturliga saker derföre upoflras. Man är stundom

nödsakad löpa in i orimligheter.

Hvad är et minster?

Jag kallar -mönster, et ögonspel, som ritade ting hafva för ögat. Ordet är lånadt ifrfin hvad qvinfolken ibland sy efter. Det är en viss städning för ögat af de ting taflan består utaf. At desse ha cn viss storlek, et visst afstånd ifrån hvaran, et visst afstånd så til sägande« nr taflan, och et visst afstånd inom taflan.

Hvad orimligheter får man ibland gira.?

Det är i basreliefer detta exempel visar sig mast; man är nödsakad til absurditeter, såsom i basreltcffernc på Colonna Trajana och Antonina, der soldaterne äro stora som de hus i hvilka de tända eld,, större, än bryggan de marebera öfver, och der alla strömmar löpa up och ner. Det skullebetckna «n stor enfaldighet, om' någon beskylde mästaren til dessa basreliefs at ej haft nog insigt i pcrspcctiven; det synes straxt, at detta är gjort med flit, at basrelieiferne . äro betydelser och inga portraiter af ämnet, och at uti alt är en öfverens-kommelse, som det är en öfverenskommelsc, at två drängar på en tbeater skola hviska, at det höres af alt folket och ieke af deras herre, som står bredvid.

Det är sakens natar af materien, jag skildrat på, och afståndet hvarifraa saken skall ses, som tillåter eller förbjuder vissa saker, åfen, oaktadt alla mettankommande tilfållcn, säg på punkten, hvarföre en ta)la bör vara så noga städad, så at hennes städning skall utgöra det första af hennes värde?

Dcrföre at hennes ändamål är at pryda och, utan ordning, likna alla saker, ogjorda eller förstörda.

livad följer häraf?

Häraf följer två saker. Den ena, at en ta (la skall få en städning åt prydnad, och den andra, at hon skall fa sin städning efter ämnet.

Om så skulle hända, at dessa två städningssått skulle strida mot hvarannsm, hvilketdera bör rå?

Det städniugssättet, som til hör prydnaden, eller synliga tings ordning för ögat, bör rå, efter prydnaden var den första skyldigheten af taflan. Det första af hvad ögat råkar på tallan är dess mönster, ögat råkar mönstret innan det råkar ämnet.Om Åmnen ftir Malning och Bildhuggen.

Hvad ämnen bära dessa Fria Konster ka?

De ämnen, som alla känna och de, som göra en nytta, at de synas.

Hvarfort skall Ms taga kända ämnen?

Dcrfore, at första nöjet är förloradt, om en tafla skall uttydas; at uttyda en ta tia är at uttyda et fint sammanhang: det är at se det längsamt, som bör ses pä en gång.

Hvarfore böra taflama målas får almänkeien?

DerfÖrc, at i et Samfund bör ingen ting ske, som icke allmänheten har del uti, antingen til sit nöje eller til sin nytta.

Hvilka ämnen båra då malas?

Landets Religion och Förfäders dygder.

Skulle man kunna afskildra de Grekers Gudar?

Om de kunde nyttjas til egna betydelser.

Fårtr det stor nytta med sig at skildra får almän-hetens ögen nu i et handlande tidekvarf, ieras dgg-diga Regenter, Förfaders dater och et Folkslags ära?

Hej.

Hvaraf kommer det?

Det kommer deraf, at nu hafva Folkslagen mera uträkning än känslor.

Hvad skall man måla?

Man bör icke måla någon ting alfvarsamt, innan handels-vcrldcn, som förstör sederna, och de nya Philosophcrna, som förstöra Religion, hafra försvunnit.Om Smak och Genie.

Atii skilnad är det mellan Antiqnen och det Moderna?

ntiquen är Grekiska arbeten, eller Grekiska arbeten imiterade af Romare. Och det moderna är arbeten, af Nordiska Folkslag, som lcft mellan Alperna och Norra Polcirkeln.

Nej, jag menar, hvad skilnad är det mellan arbeten af de Konstnärer, som lefl för 1800 hr sedan i Grekland, och deras, som bodt mellan Alperna och Norra Polcirkeln?

Det är den skilnad, at de förre haft smak och de senare ha sökt smak.

Vi som åro Nordiske, ha vi genie?

Ja, äfren sä väl som autiquen haft genie. Hafva de moderne haft genie oeh ingen smak? Hvad är genie?

Genie är et öfversvämmande af egenskaper til någon högd öfver almäuhctcn.

Et sådant öfversvämmande kan det ieke medföra smak?

Nej, om icke alla dessa egenskaper, som öfver-flöda, stå med hvaran i rätta förhållanden, proportioner och öfvcrensstämmelscr.

Om en menniska, med almänna egenskaper, äger dessa sina egenskaper i rätta förhållanden, hvad händer då?

Då händer, at den lyckliga menniskan bar smak.Om rn menniska äger alla sina egenskaper högre up än almänheten och äger dem äfven bibehållna i sina rätta öfverensstämmelser, hvad händer då? Dä händer, at denna fullkomliga menniska har både smak och genie.

Om en menniska, med höga egenskaper, äga- dessa uti et ojemnt förhållande, hvad händer då?

Dä händer den olyckan at på jorden finnes en menniska, som har genie och iogen smak.

Om det händer at somliga egenskaper ligga likset» upföre, och somliga ligga liksom nedfore, hvad händer då?

Då händer den oreda, som kallas qvickhet.

De qvicka ha de smak?

Naturen af smak fordrar den saken at sådane icke kunna hafva en ren smak.

Hvaraf kommer det, at smaken är så svår al få, oeh at gviekhet hittar man öfver alt?

Af den orsak, at naturen har alt för lätt at löpa öfver proportionerna, och alt för svårt at hålla sig inom dem *).

*) Läs om detta, och sätt ordet dygd i stället for ordet smak, slå alla sanningarne in.Om Menniskan.

Hvad. sulter rir els« i det lefvande tinget menniskan ? Hennes behof.

Ingen ting mer?

Icke et solgränd.

Det år då behofveit, som göra henne vettig, fisttlig, upbrukad?

Ja.

På hvad sått?

Bebofven odla först np de angelägnaste orga-aerna ocb sedan de finare.

Hvad kallar du de angelägnaste organena?

Jag kallar detta de fem siuaena ocb kroppeas nthirdighet.

Hvad kallar du de finare erganerna?

De organer, som utgöra inbilningskraften ocb eftertankan.

Hvad kallas det folket, som blott behifver det forsla, eller som blott behöfver de angelägnare organernes upodling?

De vilda.

Hvad kallas de Folkslag, som behöfva de finare organernas upodling?

De civiliserade.

Hvoraf kommer vilda oeh upodlade?

Derigenom at jorden ir rand, har flera cli-mater, och menniskoslägtet är nog starkt at kunna utstå at bebo dem alla.Hvad händer deraf?

At det finnes två slags Folk til i veride*: nemligen de, som lefva i de bästa luftstreken oek blott som menniska behöfva sig sjelfva, oeh de, som lefva i sämre climater, der alla beböfva kvaraa.

De, som behöfva hvaran, äro civiliserade?

Ja. •

Hvoraf kommer det?

Det kommer deraf, at som et hårdt climatger många behof, måste al ting påtänkas, ocb mea-niskorna hjelpa bvaran, ocb uprinner ur denna källa vetenskaper ocb sälskapsdygder.

Ju sämre elimat, ju mer civiliserade Folkslag följaktligen ?

Nej, dertil fordras en viss beqvämligbet; ty en viss nöd i climatet förtar altsammans af drift oeh mångtanka, äfvensom en viss lycka i climatet gör det samma icke af bebof.

Huru skall man förstå detta?

De mäst civiliserade Folkslag ser man ba be-bodt de lagoma climatena. Negern bar fått alt af naturens band ocb bans, bebof äro lätt fylda; Grönländarn måste arbeta otroligt efter en rå föda, bägge bafva fått naturens ytterligbeter. Negern, för betta, ocb Grönländarn, för sitt arbete, bafva ingen mer tid öfrig, än den de bvila sig på; men de Folkslag, som bebo lagoma climater, der något arbete ger mycken vinst ocb någon möda mycken styrka i bebåll, de bvila sig mindre ocb liksom äga råd til uptäckande af glada behof i naturen. Hen äro ieke alla behof, som kunna fyllas oeh bli fylda, glada behof?

Ja; men desse nyssnämnde bebof kunna egrnat ia'namn af glada behof, efter de nästan äro skilde ifrån de nödvändiga : de nödvändiga ltehofven kunna få sin class ibland mödorna, och deras fyllande äger en större känsla än glädje.

Men, efter de sa kallade glada behof finnas till i naturen, äro de likväl nödvändiga?

De äro nödvändiga för somliga Folkslag; ty en lindrig möda ger en lindrig hvila, och då måste i denna hvila ännu göras arbeten, för at undgå ledsnaden.

Rvarifrån kommer Ig ekan?

Ifrån behofven.

På hvad sätt?

Bebofvet i sig sjelf är en nöd, och behofvet, som är fyldt, är en lycka.

Mcnniskans lycka lär vara densamma öfveralt, så snart alla hennes behof fyllas, oeh monne ieke, på den starkt af

sina angelägna behof upprörda men-niskan, känslan är i behofvets fyllande äfyen så stark, som känslosumman är stor af alla lindrigt fylda behof hos en annan ?

Visserligen.

Men, som phgsiguen oeh lifvet ha en gräns, kan en menniska vara så stark, at hon då skulle kunna känna med en enda känsla så mycket, som en annan känner med många oeh åtskilda känslor i ordning? Nej.

Men monne minnet kan vara så tilräekligt, at en menniska, som käntur lindrigt oeh serskilt, det vill så mycket säga, som hade sina känslostunder up-spädda med mycken tid, kunde anse sig i likhetgenom mm landet af farina i analo r, med ion, eom hade de kraftiga känslor på en gang ?

Nej.

Hvaraf kammer det?

Det kommer deraf, at lif och pbysique ha ea gräns, Den ena skickligbeten gör den andra förlorad, ocb saknaden af den ena skickligbeten fördubblar den, som år qvar, annars sknlle man skapa mennisbor til Gudar.

Men man säger at vanan gör alt?

Hon gör mycket; men hon bar lifvet ocb pby-siquen til grins.

Det menssiskan har af naturen, ir således en vis s summa?

Ja.

Då åro alla metmiskar lika?

Nej, fastin alla ha fålt en lika summa, ir icke summan delad hos dem på et lika sitt.

På hvad sätt delas denna summa?

Denna summa ir delad i jemnförelse med derai elhnater.

Hvad slutsats gör du af alt detta?

At ingen ting ir så nödigt, som at fylla med öfverenskommen ordning den ordning, man tappsl genom climater.Om Climat.

Hvad gör climatet på menniskostnnet, i anseende tit Konsterna?

Climatet verkar isynnerhet på smaken.

På hvad sätt verkar elimatet på smaken?

Som smak är det finaste menniskoverk, är det mäst vidhängande lynnet af den menniskan, som har den, och som climatet delar mcnniskans skick-ligheter inom sin gifna samma, så kan det hända, at jast det, hvilket utgör smak, ir forsvagadt, för at fördubbla några andra angelägnare skickligheter, samma menniska til nytta i det gifna elimatet.

Perkar ieke elimatet något på handlverket i Konsterna?

Det verkar i all ting; men på handtverket af all ting verkar isynnerhet Lagstiftningen.

Ilvad är Lagstiftning?

Det är at fylla genom öfverenskommen ordning den ordning, man tappar genom climater.

Hvad är det första i en Lagstiftning?

Sederna.

Äga sederna någon verkan på Konsterna?

En ganska stor verkan.

På hvad sätt?

I det, at sederna sätta första upfostran i ungdomen, så ha de antingen vänt menniskan til ordning eller oordning, til alfvarp eller til Hård.Hvad gör alfvart i seder tH haudtverket?

Det gör, at all tiag blir bra ocb varaktigt gjordt.

Hvad gir färd i scdema?

Den gör at all tiag biir o akts amt och vårdslöst gjordt.

Hvad tlulsatt gör du af allt detta?

At Konster ocb smak rätta sig efter seder oeb dimat.UNDERDANIGSTE

PROMEMORIA

Hans Majestät

Konung GUSTAF III.Underdanigste Promemoria,

Det första Eders Majestät märker pä sia Resa til Italien är smakens omskiften ibland de Folkslag, Ers Majestät genomfar. Detta märkes öfver-alt; men hvad isynnerhet Ers Majestät far se &t Södra delen af Europa är, at smaken tar til.

Om Ers Majestät vill bese denna progression pä lättaste sätt, täekes Eders Majestät beskåda den sämre Allmänbeten; ty hvad de bättre angä, så visa de ingenting så klart, at man icke beböfver mycket arbeta för at dömma med säkerhet om Nationerna; detta kommer dels i anseende dertil, at de förnäma antaga Hvarandras bruk, dels i anseende til någon bel Nation, som kan ha et herravälde i seder, dels igenom den ostadgan och förmognad, öfverflöden naturligtvis ge.

Öfverfiöden sätta et visst glitter i lefnadem smaken i sjelfva Almänheten ger Lagar åt Artisten, man förlorar smaken genom smaken sjelf. Den menskliga svagheten, beqväm til en viss känsla, uti et visst lefnadssätt, hatar sanning, följaktligen skönhet, som är en perfeelion af sanning, och det qvicka och granna försöker hvar dag förgäfves at ge stora känslor: hela Verlden blir olilräcklig at blott med genie få smak.

Det är ibland Bondfolket, när Eders Majestät reser, man får smakens Historia, och, kastandessiua ögo« pi de« upbrukade Konstens prodacter, gör Eders Majestät sjelf denna besynnerliga Historias slutmening.

Bland Tyskar f&r Ers Majest&t se mycken håg för granlåter; men Skaparen , har nekat Folkslaget smak.

Fransosen tänker mycket, har skicklighet och cn smak, som förnöjer; men tjenar blott för qvick-het och fruntimmers-ögat.

Uti öfra dcln af Italien ser Ers Majestät hnrn Kyrkans rikedomar och ogjorda tycken yrat med fulla krafter; men öfreralt frambryter genie, nyheter, vördnadsvärda omåttligheter och någonting, man i böljan sätter värde på.

1 Rom ser man alt det samma; men mycket mera allvarsamt.

Uti Neapel synes grant, oförståndiga prydnader, barnsligheter; men et glättigt och godt, som kan ursägta.

Imcdlertid kan det aldrig falla Ers Majestät in at tro Neapel med skäl i gamla tider fått heta Grekeland, och at i Rom fanns så många sanna Mästerstycken. Ers Majestät följer derföre med nöje Nationernas egna Lynnen, och smaken in i bloden på hvart Folkslag, för at finna troligt, at fordna vissa Nationer gått långt.

Det blir Eders Majestät roligt at se en sak, besynnerlig nog, hurn Folkets physiqne tyckes bli vacker åt söder; hnrn tycket aldeles förändras hos Könet, när man kommer öfver Tyska gränsen, antingen om Alperna eller Friolska Bergen; hnrn hunder och fotter bli bättre och bättre lagda och skapta, alt som man kommer närmare Medelhafvet.Dä man kommer öfver Apenninerna, hum ilderdomen bekiller någonting fast och ärbart i ansigtet ocb huru små barn altid se friska ut. Återigen, när man reser från söder åt norr, burn likaom physiquen tar al; buru ådror ocb senor svälla på händer ocb fotter, medan bollet lägger sig ned; huru ålderdomen får et Hatt ocb

lidande utseende; buru åtbörderna förändra sig it Tyskland, ocb änteligen, när man råkar in i Tyskland, buru man saknar det, man sett.

Pbysiquen är en grundval i Djnret till dess känslor och utbrott, uti en Nation således till dess smak. Och ju mer en sak är konstig, at det tyckes vara inga reglor dertil, ja mer sammanhängande tyckes den saken ligga med sjelfva machinen.

Gemena Folkets klädedrägter äro derföre alt-för nöjsama; de visa huru somliga Folkslag af alt sitt bjerta hata smak. Omkring Neapel får man återigen se Bondflickan, klädd tvifvelsutan i sin fordna Grekiska drägt, så enkel, så ledig och så lätt och dcijemte för ögat i en sådan alfvarsam täckhet, at man finner delarna, som utgöra skönhet, blott bestå nti enfaldiga behof ocb en mycket mogen natur.

Det man för öfrigt märker ibland Folkslagen, är deras Hus. Fransyska och Tyska Bondhusen med sina vedcrstyggelser af de olyckliga behof, hårda climater alstra, skräma bort det mäst nyfikna ögat, i stället för at Neapolitanska Bondhusen göra prydnad på sitt landskap.

Skålar, koppar, krus och krnkor, uti Neapel ocb Sicilien, göras af Bönder, och befinna sig, C. A. Ehrtntvärds Skrifter. öolyckligtvis för ms , i bättre form «ck propontio-ser, än kärlen på Marienherg, i Seve, i Berlin, i Dresden.

De upbrukade Konstenfe fisa sig ieke så rediga; det är et otroligt arbete, man bar at finna barn en lappris-tafia i Neapel ha* en naturligare smak, ån det Romerska mästerstycket, oek knrn den Romerska lappris-taåan kar en mera oaan smak, än dea Fransyska med all sin läckerhet. Jag har också märkt huru det är svårt för en van almänhet at finna et snöriif fnlt.

Naturen är altför lätt ställd i oreda af de så kallade förbättringar; man måste derföre låta sitt öga altid åtfölja det simpla, och derigenom döma Nationerna,

Man blir ofta på et sådant sätt frestad at fördö mm a mångfaldiga saker, som förhastade Lagar och inkomne seder oskyldigtvis infört; men til et förderf för det oskyldiga Böjet at se det vackra, njuta och lefva med styrka.

Eders Majestät, oplyst i Menniskohistorien oek född til Lagstiftare, har et stort nöje, då ban gör slutsatser efter simpliciteterna. Desse slutsatser

komma at strida emot många Anctorer, som sökt smickra sig och Regenter. De ka den sats, at öfverfiöden drifra Konsterna til sin böjd, räknandes smaken som et inte, ock at Regenten är stor, då han endast vet betala och beställa.

Ers Majestät finner tvärtom på sin resa, at detta blott förökat Artisternas antal oek förlorat kela smaken i Europa.

När Eders Majestät hinner få se Antiijna elter-lemningarna, tror Ers Majestät i början et af t få:antingen at all ting deraf ir vackert, eller tycker Era Majeatät en ganska få saker; detta kirrir blott deraf, at Han ej ofta sett den stylen der Gamla haft. Aatiquen bar en styl, de Moderna dels hatat, dels icke knnnat få: den ligger ati en slaga naivitet. Men slutligen får Ers Majestit et stort nöje at se hvad fallkomlighet menniskan kan ligga rid sitt aldraminsta, med hrad ordning hon följt notaren', blott för at komma til et stort nöje, och hrart menniskan ir migtig at gå, då kon altid behåller det kinslosittet at arbeta för efterkommande. Huru alla dessa saker synas i alla de Gamlas Konster, ocb horn de haft opsigten på prydnaden, för at föra den til nytta, igenom et evigtvarande stort indamål, och deri genom håndteret Konsterna som en egentelig del i sammanhanget, och deras skyldighet och smak som en ator fråga i Lagstiftningen.

Besynnerliga saker ser man i Aatiquen.

En besynnerlig sak, som icke existerar i rår Konstverld, ir et ständigt varande meuér; hos de Gamle se alla saker ut som af en Mästares hand, i dess barndom, under mogna Mdern och på desa ålderdom: detta beriser, jemte deras fullkomlig-het, at hnfvudprinciperna i skönhet arbetade och fullkomnade deras sanna omak, gjorde all ting likformigt och utgjorde en sann smak, följaktpligeu den enda rätta, som finns til i verlden.

En aanan besynnerlig sak finner Ers Majestit rid genomseendet af Cabinetterna: nimligen at all ting skildrar blott Religion oeh Regenters Historia p man ser aldrig de liga delarna i lefaaden, och de abainna händelserna i privata Sligter.Eb annan besynnerlig sak kan icke undfalla Ers Majestit: nämligen, at det pittoreska aldrig raldes nr den söndriga och caprieieusa naturen. Diogeaes kåde aldrig slarfrig kappa, och graf-tården firades aldrig med dödskalle; det pittoreska söktes altid ati det fullkomliga, uti det Takra.

En annan besynnerlig sak fir Brs Majestit se i Cabinettet i Portici. Ers Majestit får se buru Ar marerne, som der förraras, se annorlunda ut, in de, som befinnas skildrade; derigenom märkes buru Artisterna altid sökte det vackra, ock di hufvudsakeu var tagen, uteslöts en hop accessoirer, som ibland utgjorde det fala.

At icke sådant hinder na för tiden, fir obegripligt, och at s&dant hindt hos de Gamla, måste antingen hafva sin killa i alla Artisternes blod eller i Lagar och Förordningar. Ty tvirt om finner Ers Majestit nti de moderna Cabinettema hurn taflan aldrig med full värdighet framvisar et stort lune; buru skönhet aldrig är sökt: blott en täckhet, och, nir skönheten sökts, huru täckheten ir förglömd; huru det fullt friska i menniskokroppen aldrig tycks vara fattadt, och huru själens uttryck öfverdrifs eller ligger i det liga. Man finner huru Artisten biller iskidaren nog lättrogen (at anse) för vackert, dä han smickrar med et fint skinn, en len farg, en lat stillning, lysande draperier och et häftigt skuggspel; medan teckning, compo-sition, farg och cxpression gå miste om mitta och firbarhet. Det val, våra Artister göra, synes ganska vil i Cabinettema, och altihop sluter sig med at vira Artister gerna söker den liga styl en, som antingen passar deras tidehvarf eller deras egnakänslor, at de söka, med köld för det rätt vaekrä och för den sanna smaken, blott et städadt Por-trait af hvad ögat ser och hraräst accessoirerne intaga älven sä stora fält, som hnfmdämnet, at i detsamma Artisten tycks visa begrep om Konsten, syndas emot smak, och i det samma han tyckt söka smak, syndas emot Konsten.

Flamändaren, smaklig i handtrerkct, är oartig i hufvudsaken, Deras Historiemålare ha målat lågt det höga. Rubens, med et stort genie, med et dråpligt handtverk, stora Konsten, Poetiska elden, har en medelmåttig smak, om icke man näns kalla den ful. Han är liksom ständ i tvedrägt mot an-tiqnen, bvarest man ofta får se saker af et vårdslöst handtverk, alti^ i en stor och sann smak.

Fransosen, fordom Romerska Skolans imita-teur i höga ämnen och styl, nu skicklig med behag; men liten och hinner icke halfvägs öfver den omåttliga gränsen, som är imellan det sanna och det qvicka.

Italienska Skolan är en förstörelse: det är en ny bygnad på en gammal grundval; bygnaden är ieke passad til en sådan god grandval, de ännu ha i sin smak; de hata och vilja imitera Fransosen.

Det är på detta sätt, Ers Majestät får se hnrn smaken följer Nationernas egna värden i natnren och deras moralitet i almänna lefnadcn. Tankan och et hjerta ställt i barndomen fullkomnar sin gärning i en likformig styl med tiden. Organernas mognad, som kommer af climatet, sätter en slags natnrlig smak i Konsterna och sederna: vana til dygd och sanning i lefnadssättet, således folketsto*

upfostraa, sitter i Konsterna den måtta och ärbarhet, skönhet vill ka i sin fullkomlighet.

Eders Majestät får ibland de antiqua Ruiner en hop af tankar, man icke i Norden får tilfälle til. Och Eders Majestit får klart orsaken til åt-skilliga förut mörka ämnen.

'Flamändare och Holländare hade i jemförelse med Greken et hårdt climal; men deras mennisko-ordniug var god nog. De hade dcrföre en otrolig skicklighet i det sanna; men en därjemte stygg smak i sitt val och sitt sätt.

Fransosen för hundrade är sedan, med imitationen efter b&de gamla och nyare Italienare, anlände änteligeu ur en uordisk barbarisme; men sedan Nationen sjelf hade mognat och antog i Konsterna det egna, fingo deras Konster en tydlig färg af deras lefnadssftt.

Italien fick Konstnärer flygtande ifrån Constan-tinopel, derpå växte Konsterne med framgång, togo til, och Raphaél, som i almänbet hålles för den första, var verkeligen den sista och den bäste af Italienske Konstnärerna, Sedan hans Skola försvann, förföll Konsterue i hela Europa, och kunde icke repa sig, si snart norra delen af Italien började handtera dem i sälskap med Tyskland ock Nederländerna. Bolognesiska Skolan med Carscher-ne

förstörde altsainmans inom Italien, och nu, derigenom at Italienarn smittas af Fransyska sättet, hvilket de likväl tyckas hata, och deras naturliga smak är hög, så kufvas deras egen smak och den andra kan icke perfeclioncras.

Det tyckes ständigt, at, ehuru smaken öget ain källa i climntet, kunde Kops terne likväl föraskil et något itiire ändamål, än livad de na fylla i Enrepa. Lagstiftarne liafva nyss sluppit Prästväldet, och i sina saker knapt hunnit stadga de första delarna. Eders Majestät skall finna med nöje huru fordom i södra Länderna man haft ögat på all ting, och huru oförsvarlige våra Präster varit, som med Helgedomens uppenbarande ville bevisa at mennisko-skickligbeterna knnde läras i Kyr-Isau. Våra Konster i nyare tider hafva derföre nästan allesammans framkommit lika som et slags tålda sjelfsTåld och förbndna nöjen, man stundom eftergaf; alting gick liksom i en sjelfsvåldig och en privat väg, och Regeringarne blandade sig buf-▼ndsakligen aldrig med sederna, utan ensamt med sina Trnppar och sit försvar. Prästerne hindrade altid Lagstiftarne, och Theatren, ibland annat en så nödig upfostran för folket, bär ännu i sin form stämpeln af et förbudet nöje: en lång vind eller en flygel, hvarest man spelat i mjugg.

Dessntom målningen, som skildrat, med fullkomlig tillåtelse, de nyttigaste delar i lefnadcn, som är Bibliska Historien, var nödsakad at skildra en lidande och förföljd menniska, en slarfvig Apostel, och bvars sinnebilder i sig sjelfva sköna, utgöra fÖr ögat ingen skönhet; det blef för smaken således en nödvändighet at förgås af två ting, både igenom de låga känslor, som åtfölja förbndna nöjen, hvilka altid äga sin varelse, då inga nöjen tillåtas, och dessntom igenom den sällhet, man i almänhet haft hos somliga Nationer at måla fnla ting väl.

Nn återstår rifva ner berg och resa npp andra, innan man hinner skapa en slags jemuvigtmellan nyttan ock Konsterna. Detta 3r en samling af hrad Eders Majestät f&r se, icke roligt i sitt hela, men charmant i sina detailler.

BIOGRAPHI.

(jABt Aogdst EhreiisvÄrb föddes den 5 Maj 1745, Hans Fader var Sveaborgs befästare och Svenska Skärgårdsflottans skapare, Fältmarskalken m. m, Grefve Augustin Ehrensvärd och hans Moder Catharina Elisabet Adlerhcim. Af sin Fader tidigt bestämd till krigstjensten, bl ef han vid åtta år* ålder inskrifven som Cadet vid Artilleriet. Han befordrades till Fändrik vid Abo Läns Infanteriregimente 1761 och till Löjtnant vid Arméen* Flotta d. 10 Nov. s. bivistade 1761 och 176a fälttågen i Pommern, der hans Faderförde öfver-befälet, samt deltog i striden till lands vid Neuen-sund och till sjös i Frischehaff. Vid Flottans återförande till Finland efter slutad fred gjorde han tjenst såsom Flagg-Capiten, samt sysselsatte* de följande åren vid nybyggnaderna på Sveaborgs varf och docka samt expeditioner med Arméens flotta i Finska skärgården. För att öka tina kunskaper i sjöväsendet, besökte han sjöledes Brett och andra Franska hamnar 17C8, och efter hemkomsten biträdde han vid en recognoscering på Norrska gränsen. Capiten vid Arméens Flotta 1770, befordrades Ehbiksvähd inom loppet af följande decennium till Major, Riddare af Svärds-Orden,Öfverste-Lieutenant och Of vente; och sedan hans Fader 1771 blifvi t upphöjd till Grefve, tog han som Friherre inträde pd Riddarhuset 1776.

Ehuru hans utomordentliga snille, hans grundliga insigter och hans lysande börd förenade sig att fort skynda hans framsteg pd den bana, som han i stat ene tj enst sa tidigt beträdt, kunde ej hans öfverva gande anlag till konstnär alldeles förqvöfvas. Ella lediga stunder använde han till öfning af sin förundransvärda gdfva att teckna och bilda. Han ägde ej den mechaniska färdighet, som fordras för att blifva en stor mdlare eller bildhuggare, och mdhända hade, äfven om han ej genom ämbetspligter och andra studier blifvit derifrdn hindrad, sjelfva arten af hans snille icke medgifvit honom att hinna denna full-komlighet. Stora idéer var det som han egentligen älskade: teckningar, utkast — sa dana äro hans snillrika producter, biide sdsom författare vch konstnär. Antiken och särdeles den Grekiska konstens ädlaste mästerverk voro hans idealer,

Ehrersvärd gjorde, i sällskap med sin släg-ting, Frih. Lars Au g. Mannerheim, en resa tiU Italien aren 1780—178a. Han anlände sjöledes till Frankrike, besdg Paris, skyndade till konstens förlofvade land, det han genomreste i flera rigt-ningar, uppehöll sig äfven någon tid pä Sicilien,samt besökte under återfärden Wien, Dresden och Berlin.

Det vore öfvcrjlödigt att här upprepa hvad Läsaren af EhressvÄrds Skrifter kan inhämta. Der-emot är det i sin

ordning att meddela underrättelser om de äldre upplagorna af hans verk.

Resa till Italien 1780, 1781, 1782. Skrifven 1782 i Stralsund. Stockholm 1786. 4-°- Endast fä exemplar trycktes, för att utdelas till hans vänner. Snillrika teckningar bifogades. En ny upplaga ulgafs (af Frih. Fredr. Boye), Stockh. 1819. 4-0.

De Fria Konsters Philosophie. Stockh. 1786. 8:0. Upplagan var endast 5o exemplar. — Jf de rättelser och tillägg, som Författaren egenhändigt gjort, har Franzén meddelat flera interessanta exempel.

Bägge dessa arbeten trycktes tillsammans i Strengnäs, 1812. 12:0. Teckningarne till Resan äro här uteslutne. ,

Underdanigste Pro Memoria till Hans Maj:t Konung Gustaf III. Uppsattes och öfverlemnades till Konungen, innan han anträdde sin resa till Italien, men trycktes forst, jemte de bägge förut nämnda verkan, under den gemensamma titeln: C. A. Ehrensvärds Skrifter. Strengnäs 1816. 8:0. Åfven här saknas Teckningarne till Resan.Under Konungens frånvaro i Italien befordrades Rilets försvarsverk till sjös med den största drift af Gener al-Amiralen af Trollc. Redan då torde Gostaf III hafva tänkt på ett möjligt fredsbrott med Ryssland, och han lemnade vid sin af-resa ett förségladt förordnande, som i händelse af General-Amiralens frånfälle borde brytas. Det inträffade oformodadt, Konungens författning öppnades, och Ehressvärd blef TroIIes efterträdare, med titel af Öfver-Amiral d. 12 Mars 1784 *)• Ilan utnämndes till Commendör af Svärds-Orden ij86.

Ehressvärd rättvisade Konungens förtroende både före och efter det sedermera inträffade kriget. Svenska flottan lopp ut i det bästa stånd. Vid de sammanhängande rörelser, som skulle ske till lands och till sjös, erböd han sig, ehuru försedd med en fullmagt af högre värdighet, attemot-

*) L. Hammarsköld, som författat artikeln om Ehressvärd i Biographisk Tidskrift, 1 H. Upsala 1820, 8:0, berättar s. i63, att denna oförmodade befordran blifvit förutsagd af den namnkunniga spåiqvinnan Mamsell Arfvidson. Han omförmäler ock ett äfventyr med Björnram s. i65. — Biographien i Svenskt Pantheon i3 H. stödjer sig huf vudsakligen på EhressvÄrds Skrifter och på Hammarskölds uppsats.taga ordres af Arméens Befälhafvare, General-Xjojtnanten Grefve Meyerfclt.

1 det första slaget vid Svensksund d. 24 Au g. 1789 förde han befälet, och hade redan slagit Aspö-escaäern, som anfördes af Amiral Kruse, del hufvudstyrkan af den Byska flottan, under Prinsen af Nassau, trängde in i Sundet, sedan den upptagit de försänkningar, med hvilka Svenskarne förskansat inloppet. Det nederlag, som derpå, följde för den Svenska flottan, hade kunnat undvikas, om Ehrensvärd, som förutsåg det nya anfallet och vådan deraf, fått fullfölja sin afsigt att efter den slagna escaderns fykt i tid draga sig undan; men Gustaf III, som stod nära i land vittne till striden, förböd det, af hopp att vinna en ny och större seger. Då Ehrensvärd d. 27 Aug. för Konungen framträdde med de lakoniska orden: "Eders Maj:t har icke mera någon Skärgårds-jlotta," blef Konungens svar, att han prydde honom med Svärds-Ordens Stora Kors. Ehrensvärd ville dock ej längre behålla befälet; han erhöll afsked d. 1 Febr. »790.

Nu egnade han sig åt vettenskaperna och åt rön i landthushållningen. Åfven häri framlyste hans snille. Han var af K. Vettenskaps-Aka-demien kallad till Ledamot 1789 och valdes till Præses »793.Af den nya Regeringen återkallades han snart i Rikets tjenst, blef d. a6 Sept. 179a General-Amiral , hvarjemte han inom kort forordnades till Chef för Militice-Contoret, till Ordförande i Di-rectionen öfver Amiralitets-, Krigsmans- och In-qvarterings-Caseoma, till ledamot i Directionen öfver Kongl. Krigs-Akademien, till Ordförande i Comitien öfver Convoy-ärenderna. "En man med den sinnesstämning som Ghkeksväkd, ehuru skicklig att sta på ett Amiralskepp och anföra en flotta, ehuru i sitt element, då han befann sig på hafvets böljor eller i elden af en tragtning, kunde dock ej känna sig på sin rätta p'ats, då hän med en jemn tillsyn skulle följa alla de mångfaldiga, ej sällan småaktiga, ehuru för det helas gång nödvändiga befattningar och göromål, som höra till de flera ämbetsverk han skulle förestå," Han begärde afsked, hvilket han erhöll d. 9 No v. 1794, med 1300 Riksdalers pension.

Till hans begäran om afsked torde åfven det hafva bidragit, att han genom sin adla frimodighet stötte sig med en man af stor inflytelse hos dåvarande Regering, i det han sade till honom kort och öppet, som hans sått var: "Herre! ni vill regera, men ni kan inte regera."

Under alla skiften af sin lefnad förblef han en trogen alskare af den bildande konsten ochvar sjelf en mättare i. teckning. In ifverdrif t var det väl af Scrgcl, del han satte hans skicklighet deri öfver sin egen. Men hvari Ehrersvaed var alldeles ensam och i synnerhet beviste rikedomen af sitt snille, det var uppfinningen af de sinnebilder, genom hvilka han uttryckte sina tankar. Så utförde han det mdrkvardigaste af Sveriges häfder i tvänne band. — Verket begynner med Fornjoter, hvars mythologiska ätt är framställd än med sällsamma charakteristiska anletsdrag, som beteckna de tre Elemcntcrna, Elden, Luften och Vattnet, än med allegoriska bilder, som innehålla sagan om den bortkomna och återfunna Göja. Det slutar med Adolf Fredrik, hvars inskränkta magt är föreställd genom en stämpel med bokstäfverna A. F., för hvilken tvänne personer ligga på knä. Tidens bägge partier äro betecknade i en tafia, der man pä den ena sidan ser en man med en hatt, som besår en åker, der kråkor fiyga omkring och uppäta det sådda; och på den andra en man med mössa, stående vid en kruka, på hvilken tvänne råttor krypa upp, medan en tredje tar sin väg öfver hans rygg.

Vi hänvisa föröfrigt Läsaren till Franzéns ypperliga Minne af Elircnsvärd, i Svenska Akademiens Handlingar från 1796, i5 Delen. Der meddelas ock inlcressanta underrättelser om Ebrek-svärds brefvexling med Grafvmnan von Törne, född Hjärne.

"Icke blott i bref utan i sällskap yttrade han sina tankar lika mycket med bilder som med ord. Vanligen satte han sig vid ett bord, hvarpdpenna och black och papper voro for hans rakning lagda: och under det han deltog i samtalet, tecknade han hvad helst honom i högen rann eller for ågo-nen kom. Merendels var det satiriska drag, fSr h vilka han ej skonade sina bast a vänner. Det var epigrammer for Sgat, såger Adlerbeth."

"Icke blott i salongen var det hans tidsfår-drif att teckna, medan de ofrige af sällskapet sutto vid spelborden, utan mungen gäng äfven i ämbetsrummet förkortade han dermed den länga uppläsningen af acler och fSredragningen afmål, pä hvilka han likväl fäste all nådig uppmärksamhet. Skulle denna någon gäng brustit, så af-hjelptes bristen genom dem som honom omgäfvo. Man förlät honom, att han stundom var tankspridd, då man visste, att han alltid ville rätt; och dä han af alla, som under honom lydde, gjorde sig älskad, bibehåll han äfven som fårman sin aktning."

Man har anmärkt, att Ehrensvård var naturens barn i känslornas renhet, snillets i tankarnas liflighet, att han tillhårde sanningen lika mycketlom inbildningent och att han var lila tidig i vishetens sikande, som kall i farornas mite. Adler-beth *) tillägger: ”Han trodde sig icke fidd fir sig, utan fir fäderneslandet och fir veriden. Hans hela lefnad gaf ett efterdime af den i nyare phi-losophien upplifvade grundsats, att ursprunget till våra pligter icke bir sokas i af seendet pil egen sällhet Men denna hans oegennytta var ej verkan af en långsam begrundning; den Jlit af en medfodd ådelhet i hans sjal, samt af den vidsträckt omfattande blick, fir hvilken den enskilta varelsen likasom firlorade sig. Af samma grund tillhSrde han mera menskligheten ån menniskor. Allt hvad som befrämjade upplysning och fir-båttring, var hans firemål: alla som dertill bidro go, hans vänner. Gemensamt med nästan alla, hvilka intagit något utmärkt rum i allmänna ärendens vård, hade han afundsmän och ovänner, men sjelf var han ingens: och det goda hans oväldiga i ga hos dessa upptäckte, firdunklades aldrig i hans omdime af deras enskilta tänkesätt emot honom. Varnad om deras firsik att skada honom, fortfor han att gira dem tjenster, icke som det plägar sägas, fir att hämnas med ädelmod, utan fir det han icke kände någon hämd. I en-

*) Aminnelse-Tal, hållit i Frimurare-Ordens Allm. Sammankomst d. 5 Maj 1802. Stdckh. 1802. 8:0.skilta värf och afhandlingar var han af en upp-rigtighet, en enkelhet, som kunde missbrukas till hans förfång. Konsten att misstro menniskor strid-de så mycket emot hans lynne, att han ej kunde lära den af erfarenheten. Dessa lyckans lån, som af de flesta med begärlighet eftertraktas och samlas, voro för hans öga och i hans hand blotta medel till nödig utkomst och till ädla ändamål. Bike-domar hade för honom inga behag; fattigdomen ingenting föraktligt. Jag vågar tillägga, att han var utan ärelystnad. Ty hans öfvcrtygelse och böjelse förde honom till gerningar, som fårtjenade äran och vunno den, men dess utvärtes tecken voro honom likgiltiga. I sin husliga lefnad var han den bästa make, far och husbonde; i umgänget sina vänners vällust."

Stadd på en resa till Riksdagen i Norrköping, sjuknade Gu(9$t1u hastigt och afled i Örebro d. 21 Maj 1800. — Han blef d. 24 Febr. 1785 t ett lyckligt äktenskap förenad med Hoffröken Sophia Lovisa Eleonora Sparre, född d.

2 Maj 1761, dödd. 25 Nov, 1832, dotter af General-Löjtnanten G ref ve Johan Sparre och Jaeobina Henrietta Alexandrina de Chensesi Hon blef d. 27 Januari 1803 omgift med Hofmarskalken , General-Löjtnanten m. m. Isaac Lars Silfversparrc.

linaensvÄRD blef välsignad med en enda Son: Gustaf Carl Albrecht August Ehreasvard, född d.17 Juni 1787, Öfverste oeh li. S. O. Ban blcf 1803 ibland Grefvar introducerad på Riddarhuset, Rvarvid Konungen, till hughomst af Fadrens stora färtjenster , sjelf behagade beslå kostnaden *).

*) De uppgifter, som saknas i de förut åberopade källorna, åro hämtade ur Slägt-taflan på Riddarhuset oeh ur Rosenhanes Anteckningar till K, Fet. Akademiens Historia.

-Innehåll:

sid.

Företal ....5.

Religionerne..............................22.

Om Regeringar.............................23.

Om Ordning................................24.

Om Handeln................................25.

Hvad ordsaken tyckes vara till den skillnad, hvilken synes mellan värt Tidchvarf och det

fordna.................................... 26.

PS hvad sätt Italien tyckes vara i sit läge delt ifrän Norr, och pS hvad sätt Frankriket tyckes

höra til Norden.........................27.

Om Nationernes Physiquc...................28.

Om Physionomier...........................29.

Om Klädedrägtcn ibland Folket.............3o.

NSgra Bruk................................3i.

Tycken, och Sedvanors likhet...............3a.

Olikhet och likhet i Lefnadssättct.........33.

Om Nationernes sinnelag i en upprörd ställning 34.

Om Nationernes Laster, som komma af sinnelaget, och Oordning......................35.

Om Nationerne när de öfva Grymhet . . . 3G.

Om Folkets Dygder och Oseder i sammanlefnad 37.

Om Nationernes Art, Lynnen, Gry .... 39.

Om Upodling..............................4*-

Rom.....................................42.

St. Peters Kyrka.........................43.

St. Peters Dom ....46.

Om Smaken uti Neapel......................47-

Ncapolitanska Skolan......................48.

Om Antiqua Målningarna i Portici .... 4o>sid.

Bronzc-Cabinettet............................5«.

Om Fria Konster..............................5i.

De Fria Fonsters Pkilosophi..................54*

Om bögsta Skönheten...................... 55.

Om det Sköna...............................Sø.

Om Fria Konsterna..........................Cg.

Om Byggnad................................76.

Om Målning.................................81.

Om Ämnen för Malning och Bildbuggeri . 84.

Om Smak och Genie.................... . . 85.

Om Mcnniskan............................. 87.

Om Climat.................................gi.

Underdanigste Promemoria til Hans Majestät

Konung Gustaf III . g3.

Biog raphi.............................. Io5.